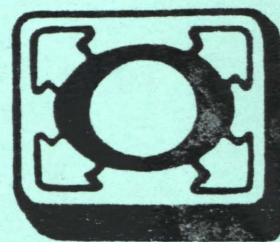

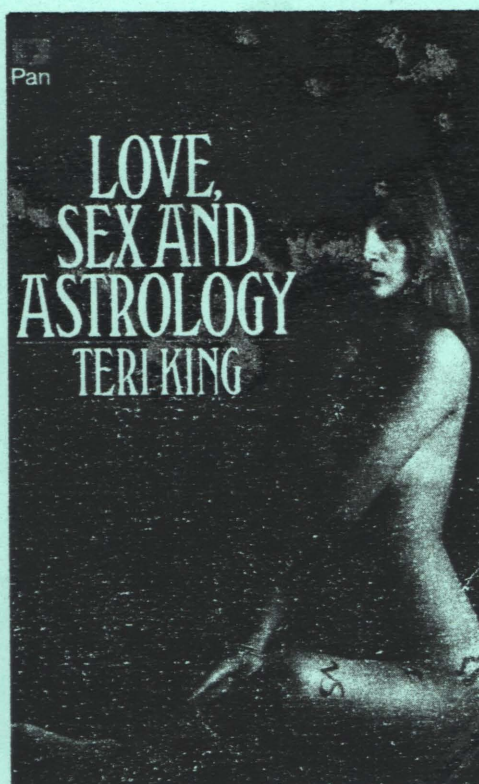
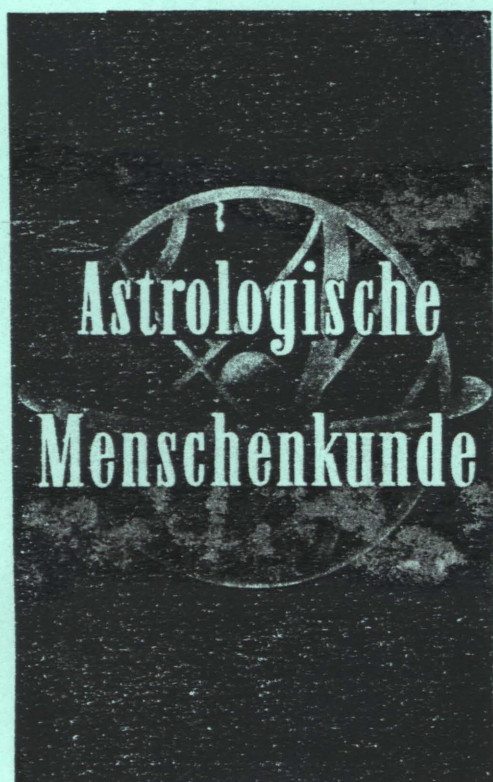
NIVFO

NORSK INSTITUTT
FOR VITENSKAPELIG
FORSKNING OG OPPLYSNING

bulletin

NR. 1-86

DET ER STOR FAGLIG BREDDE OVER DEN LITTERATUREN
OM ASTROLOGI SOM TILBYS PÅ OFF-BEAT-MARKEDET...

- * ASTROLOGI - Står det skrevet i stjernene ?
- * GERHARD CROSET - Parapsykologiens superstjerne
- * UFO-KLASSIKER - Eastern Airlines 1948
- * ILDGANG - Mystikk eller fysikk ?
- * Med mer -

Medarbeidere i CSICOP
ass. of the CSICOP

Paul Kurtz, Chairman
(professor of philosophy, SUNY at Buffalo)
Kendrick Frazier
(science writer, Editor, *THE SKEPTICAL INQUIRER*)
Lee Nisbet, Executive Director
(professor of philosophy, Medaille College)

FELLOWS

James E. Alcock
(professor of psychology, York Univ.)
Issac Asimov
(science writer)
Irving Biederman
(professor of psychology, SUNY at Buffalo)
Brand Blanshard
(professor of philosophy, Yale)
Mario Bunge
(professor of philosophy, McGill Univ.)
Bette Chambers
(Executive Director, American Humanist Assoc.)
Milbourne Christopher
(magician, author)
F. H. C. Crick
(Salk Institute for Biological Studies)
L. Sprague de Camp
(science writer, engineer)
Bernard Dixon
(European Editor, *Omni*)
Paul Edwards
(Editor, *Encyclopedia of Philosophy*)
Charles Fair
(science writer)
Antony Flew
(professor of philosophy, Reading U., England)
Yves Galiliet
(Exec. Secy., l'Union Rationaliste)
Martin Gardner
(author, critic)
Stephen Jay Gould
(Museum of Comparative Zoology, Harvard)
C. E. M. Hansel
(psychologist, Univ. of Wales)
Sidney Hook
(professor emeritus, philosophy, NYU)
Richard Hull
(assoc. prof. of philosophy, SUNY at Buffalo)
Ray Hyman
(professor of psychology, Univ. of Oregon)
Leon Jaroff
(Managing Editor, *DISCOVER*)
Lawrence Jerome
(science writer, engineer)
Philip J. Klass
(science writer, engineer)
Marvin Kohl
(professor of philosophy, SUNY at Fredonia)
Edwin C. Krupp
(astronomer, director, Griffith Observatory)
Lawrence Kusche
(science writer)
Paul McCready
(scientist/engineer, AeroVironment, Inc.)
David Morrison
(professor of astronomy, Univ. of Hawaii)
Ernest Nagel
(prof. emer., philosophy, Columbia)
James Oberg
(science writer)
James Prescott
(psychologist)
W. V. Quine
(professor of philosophy, Harvard)
James Randi
(magician, author)
Carl Sagan
(professor of astronomy, Cornell)
Evry Schatzman
(President, French Physics Association)
Thomas A. Sebeok
(anthropologist and linguist, Indiana Univ.)
Robert Sheaffer
(science writer)
B. F. Skinner
(professor of psychology, Harvard)
Marvin Zelen
(statistician, Harvard)
Marvin Zimmerman
(professor of philosophy, SUNY at Buffalo)

NORSK INSTITUTT FOR VITENSKAPELIG FORSKNING OG OPPLYSNING (NIVFO)

NORWEGIAN INSTITUTE OF SCIENTIFIC RESEARCH AND ENLIGHTENMENT
A NORWEGIAN SECTION OF THE CSICOP

INNHold

SIDE

MANIFEST	3
ASTROLOGI (Står det skrevet i stjernene?)	4
NØK EN GLEDELIG MELDING	11
GERARD CROISET	12
UFO-KLASSIKER * Eastern Airlines, 1948) ..	17
"ILDGANG" * Mystikk eller fysikk?	26
EN OPPLEVELSE SOM ÅPNET ØYNENE	30

ABONNEMENT: KR. 95,— bestilles hos

NIVFO
Boks 2119
7001 Trondheim

POSTGIRO: 346 95 74 5 nr. pr. år.

ANSVARLIGE REDAKTØRER:

K. Stenødegård og Jan S. Krogh

TRYKK: NIVFO's Trykkeri

MANIFEST

Det er blitt pekt på at NIVFO burde presenteres nærmere her i bladet, ikke minst av hensyn til nye lesere. Enkelte som har lest våre informasjonsfoldere mener at bakgrunnen for virksomheten bør komme like klart frem i NIVFO-Bulletin som i disse brøsjyrene og derfor kunne det passe godt her i årets første nummer å etterkomme dette forslaget.

VITENSKAP

Det at naturen kan studeres vitenskapelig er uten tvil den viktigste oppdagelse som er gjort. Ved hjelp av nøyaktige og objektive observasjoner og med godt planlagte eksperimenter kan man nøye skille ut de opplysningene som er vesentlige. Kunnskap som er samlet etter disse strenge metoder etter å ha vært kontrollert og bekreftet av uavhengige eksperimenter, blir vitenskapens grunnleggende materiale, verdens nakne fakta. Det er vitenskapens soliditet, dens troverdighet og uavhengighet av menneskers meninger som gir den ry for å være objektiv og sann.

PSEUDO-VITENSKAP

er som navnet tilsier falsk eller uekte "vitenskap". Den oppfyller ikke den ekte vitenskapens kriterier og man kan derfor ikke feste lit til pseudovitenskapelige data og påstander.

I de senere år har interessen for pseudovitenskaper vokst til et omfang og oppnådd en slik anerkjennelse at bokhandlere har større sortering av bøker om pseudovitenskap enn om vitenskap i sinne hyller. Og en ellers velutdannet almenhet har vanskelig for å trekke grensen mellom vitenskap og villfarelse.

Vi opplever en tid hvor okkultisme, mystisisme og forakt for vitenskap skyller frem gjennom kulturen. Parret med teknologifiendtlighet og angrep på vitenskapelige metoder finnes et trekk av romantisering av "følelse" og "intuisjon". Det er som om den gamle konflikten mellom opplysningsfilosof-

ene og Rosseau har blusset opp igjen. En suveren forakt for hederlighet med hva man skriver kommer til orde i voldsomt økende omfang, og dette blir mottatt med begeistring av stadig flere, som ikke vet bedre. Det ligger p e n g e r i dette, og pseudovitenskapelige bøker og blad sprøytes ut på markedet som aldri før. Ukebladene er stappfulle av stjernetydning, spådomskunst, "synskes" prestasjoner og alt det andre som skal sikre opplagstallene. Et norsk ukeblad oppgav nylig full adresse til en spåkone i Sverige, for at unge lesere skulle få anledning til å orientere sine liv ut fra spådom i stedet for egen tankevirksomhet og vurderingsevne. Og det norske statsmediet NRK har allerede lenge kjørt en radio-serie med ensidig reklame for pseudomedisinske preparater og behandlingsformer. - Serien er blitt uhyre populær, står det i Programbladet.

PÅ TIDE MED EN REAKSJON

Organisasjoner som bekjemper pseudovitenskap og irrasjonalisme finnes i dag i flere land. Den største er The Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal (CSICOP) i USA. Den består av vitenskapsfolk og andre eksperter, og utgir tidsskriftet The Skeptical Inquirer. CSICOP har en rekke lokale organisasjoner i USA og forgreninger til mange land, inklusive Norge hvor NIVFO er registrert som representanter.

En grunnleggende oppgave er derfor å undersøke og avsløre de pseudovitenskapelige forestillingene og påstandene som florerer og samtidig opplyse om vitenskapens prinsipper og metoder, som folk i sin alminnelighet vet så altfor lite om.

Noen mener at utbredelsen av falske forestillinger ikke vil nå så langt at den er særlig farlig - andre at sider ved den representerer vår tids alvorligste miljøforurensningsfaktor.

Den senere tids utvikling synes å yte gode odds til sistnevnte kategori. Fremtiden vil vise

ASTROLOGI

STAR DET SKREVET I STJERNENE ?

ASTROLOGIEN ER PÅ MOTE IGJEN. DENNE ELDGAMLE DISIPLINEN, SOM FIKK KRAFTIGE GRUNNSKUD UNDER OPPLYSNINGSTIDEN PÅ 1700-TALLET, HAR BLOMSTRET OPP IGJEN I DET 20. ÅRHUNDRE. FØRST PARALLELT MED TEGNESERIESTRIPENE SOM UNDERHOLDNINGSTOFF I AVISENE, NÅ SOM EN BØLGE VI MØTER I ALLE MODERNE MEDIA.

Bokmarkedet flommer over av illustrerte håndbøker - fra den lettere genre av typen Love, sex, and astrology til den mer utførlige tyske, av typen Astrologische Menschenkunde i seks bind. Bare den engelskspråklige litteraturen om astrologi teller ca. 900 titler. I avisene averterer astrologene etter klienter og tilbyr horoskop med fremtidsutsikter. I Tyskland presenerer den tidligere pin-up-girl og Chanel-mannequin Elisabeth Teissier årets fremtidsutsikter i Bild-zeitung og gir "astro-shows" i TV: Pene mennesker gir kosmisk livshjelp i parfymert innpakning med muzak i bakgrunnen.

Her hjemme presenteres astrologien gjerne i forlengelsen av den såkalte alternativ-kultur: naturmedisin, meditasjon, økologi, bio-dynamisk kosthold, soneterapi osv. I denne sammenheng er den siste bølge av astrologi neppe et tilfeldig fenomen, men fremstår med røtter tilbake til ungdomsopprøret i '60- og '70-årene og dets motkultur som alternativ og utfordring til det kulturelle "establishment". Dette establishment har først og fremst to bestanddeler. På den ene siden står den tradisjonelle, kristne kirke og religion som ser med skepsis på det den anser som kvasi-religiøse avvik fra den rette lære. På den andre siden har vi vitenskapsmiljøene, særlig de naturvitenskapelige, som i den moderne astrologi ser en ny variant av

middelaldersk overtro; det de kaller "det nye nonsens" representerer for dem en ubetinget avvisning av fornuft og vitenskapelighet som sådan.

Enkelte fagfolk ser med velvillig undring og forståelse på at folk oppsøker det "mystiske og uforklarlige", og oppfatter det som arrogant å avvise fullstendig en "en flere tusen år lang tradisjon", slik en norsk psykolog uttrykte det i forbindelse med astrologien. Den vitenskapelige holdning er likevel så å si utelukkende negativ. I 1975 undertegnet 186 vitenskapsmenn, hvorav 18 nobelprisvinnere, en uttalelse de kalte "Objections to Astrology" (Innvendinger mot astrologi).¹ Her heter det blant annet: "Vi er spesielt bekymret over den pågående, ukritiske utbredelse av astrologiske kart, forutsigelser og horoskoper av media og ellers hederlige aviser, magasiner og forlag. Dette kan bare bidra til veksten av irrasjonalisme og obskurantisme. Vi mener tiden er inne til å utfordre direkte og grundig de astrologiske sjarlataners pretensiøse påstander. Det skulle være åpenbart at de som fortsetter å tro på astrologi gjør dette til tross for at det ikke finnes noe vitenskapelig bekreftet grunnlag for deres tro, og at det isteden er sterkt bevismateriale som taler mot."

Forts. neste side -

TAKEPRAT

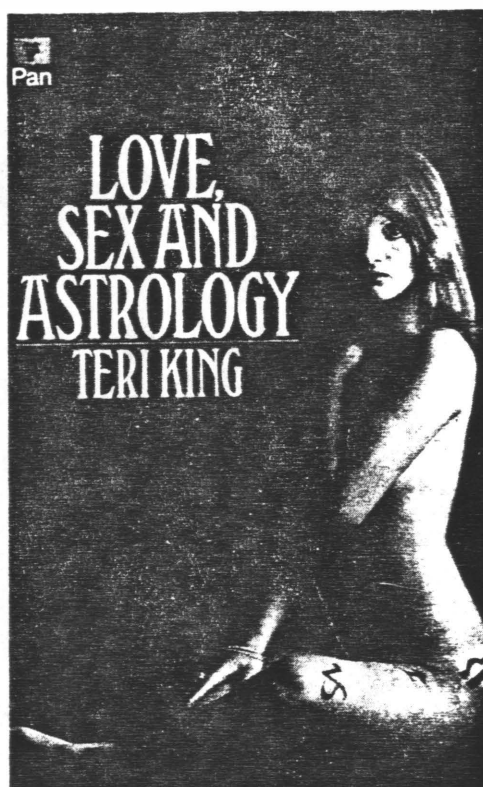
Fra astrologisk hold blir det heller ikke spart på kruttet i angrepet på den moderne vitenskapelige tradisjon. Denne blir gjerne avfeid under henvisning til et begrep om "materialisme". De økologiske problemer som denne vitenskap har vært med på å frembringe, samt den moderne livsform (materiell ødselhet i den vestlige verden kombinert med åndelig fattigdom og TV-kultur) anses via begrepet om materialisme som tilstrekkelig grunnlag til å forkaste vitenskapen uten nærmere presisering. 2) Astrologenes mer positive rettferdiggjørelse av sin virksomhet er på det teoretiske området svært tynt. Følgende avsnitt er karakteristisk i så måte:

"Jeg kan ikke betrakte språkets dannelse eller solsystemet som en tilfeldighet. Hver av dem har nemlig sitt utgangspunkt i rom-tid-faktorer. Menneskets bevisste streben etter å finne et mønster i livet symbolisert utenfor det selv i universet er en følge av dets ubevisste "tid-rom-opprinnelse."" (3)

Det er neppe slikt kvasi-intellektuelt tåkeprat som gir astrologien dens popularitet. Snarere er det dens praktiske krav på forutsigelse som virker forlokkende. Om astrologien - i den mer polerte "vitenskapeliggjorte" variant - ikke gjør krav på å forutsi konkrete begivenheter, hevdes den å kunne avsløre tendenser, krefter og perspektiver i nåtid og fremtid i sannsynlighets form. Om den virkelig kunne dette, ville den være svært interessant. Ikke alle vitenskaper har med en gang kunnet reddegjøre for årsakene til sine resultater. Hvis resultatene i seg selv er oppsiktsvekkende kan forklaringene søkes senere i ro og mak.

I SPENNET MELLOM SKJEBNE OG FRIHET

Debatten om forholdet mellom astrologi og vitenskap er selvsagt av ny dato. Astrologiens egen historiestreker seg tilbake til oldtiden lenge før det oppsto noe skille mellom magisk,

Det er stor faglig bredde over den litteraturen om astrologi som tilbys på markedet.

mytisk, religiøs eller vitenskapelig erkjennelse. Akkurat hvor og når astrologiens vugge sto er uklart. Det finnes spor så langt tilbake som til Kina ca. 2400 f.v.t. og Babylonia ca 1800 f.v.t. Maya-indianerne praktiserte astrologi i det før-columbianske Mexico uten at man kan påvise noen kulturpåvirkning fra andre deler av verden. Bibelen inneholder en rekke eksempler på astrologisk billedbruk. Den folkelige forestillingen at lykken og livet etter døden på mystisk vis er å finne i "himmelen" er astrologisk preget. Likeledes tilhørte de tre "vise menn" som ifølge beretninger besøkte det nyfødte jesusbarnet en klasse av persiske magikere som praktiserte astrologi, de såkalte "magere"; derav navigeringen i henhold til Betlehemstjernen.

Astrologiens indre historie reflekterer i stor grad dens ytre historie. I de eldste, primitive samfunn var også astrologien enkel og grov; i historiens løp har den forandret seg i takt med filosofi og religion. Bare et prinsipp er konstant, nemlig formelen som vi også kjenner fra "Fader Vår": som i himmelen, så og på jorden.

Den persiske astrologi var konsekvent fatalistisk. Skjebnen sto ufor-

kortet å lese i stjernene; noen frihet fantes ikke. I det gamle Hellas ble astrologien omformet slik at det ble rom for en viss frihet. Astrologien kunne berette om gunstige og ugunstige perioder, hva som konkret kom til å skje avhang også av individets egne valg. Siden oldtiden og frem til i dag har de viktigste "skoler" i astrologien stått omkring dette spørsmålet. Den mer subtile "high-brow"-astrologien står på det gresk-frihetlige standpunkt, mens den vulgære "low-brow"-astrologien står på det persisk-fatalistiske. I Romerriket og den tidlige middelalder var astrologien i tilbakegang. I Romerriket ble astrologi først og fremst et middel i de stadig mer omseggripende politiske intrigene. I middelalderen var det kristne verdensbilde så innarbeidet at det ble levnet lite rom for astrologien annet enn som symbol- og begrepsapparat. Først under Renessansen blir astrologien som konkret spådomskunst igjen utbredt. Utbredelsen av astrologien skjer tildels parallelt med utviklingen innen den tidlige vitenskap i sen-middelalderen og den samtidige svekkelsen av feudalkirkens maktposisjon. Kirken endrer nå sitt syn på astrologien i vesentlig grad. I utgangspunktet var

ELISABETH TEISSIER

astrologien for kirken en av de mange forkastelige vranglærer. Når kirkens makt svekkes både på det politiske og personlige plan, får astrologien som alternativ "tro" så stor utbredelse at den ikke som før bare kan avvises. Isteden henvises astrologien til en nisje i den kristelige folden. Vi får den kristne læren om den "sanne" og den "falske" astrologi. Den sanne er den gresk-frihetlige variant som lever rom for Guds allmakt. Den falske er den persisk-fatalistiske som ikke kjenner andre guder enn stjernene.

MIDDELALDERENS MOTKULTUR

Dette skillet sammenfaller til en viss grad med skillet mellom den folkelige og den "vitenskapelige" astrologien som oppsto på denne tiden, og som er en forløper for skillet mellom våre dagers "vitenskapelige astrologi" og "ukebladsastrologien" som den førstnevnte forakter sterkt.

I befolkningen glir astrologien fra Renessansen og videre fremover i tiden mer og mer inn som en del av den rust-

ikke folkekultur på linje med andre former for konkret og detaljorientert hverdagskunnskap og overtro som jærtegn, trolldomskunst o.l. Man kan med en viss rett se en parallell mellom dette og den motkulturelle sammenheng astrologien fremtrer i i dag, som ble berørt innledningsvis. Denne tendensen blir sterkere når vitenskapen tar sitt klare farvel med astrologien under opplysningstiden på 1700-tallet. Opprinnelig var den senmiddelalderlige vitenskapelighet selv et barn av mystisk-magiske strømninger utenfor den kristne religion, først og fremst astrologi og alkymi. Av astrologien vokste den selvstendige astronomien frem - opprinnelig var den bare astrologienes tekniske hjelpevitenskap. Av alkymien - som var en mystisk-magisk disiplin knyttet til kultobjektet "de vises sten" - oppsto kjemien og til en viss grad den eksperimentelle metode. Viktigst i denne sammenheng er nok det vage, men omfattende begrepssystem og den forestillingsverdenen de magiske disiplinene kunne tilby vitenskapsmenn som Galilei, Kopernikus og Kepler, til forskjell fra det snevre verdensbildet til den dog-

Blant astrologiens søsterdisipliner i sen-middelalderen og Renessansen finner vi alkymien og Tarot-kunsten. Av disse er det bare Tarot - som symbolmessig ikke står astrologien fjernt - som har fått en viss kommersiell oppblomstring i de senere årene.

matisk-teologiske kristendom. Astrologiens freidige påstander om "sammenhenger" av ymse slag inspirerte til konstruksjonen av begrepet om naturlover, som imidlertid var av en ganske annen begrenset og kontrollerbar art enn de astrologiske prinsippene. Kepler uttalte en gang om astrologien at det i den sammenheng var viktig ikke å kaste barnet ut med badevannet. Tallose astrologer har siden Keplers tid tatt dette utsagn til inntekt for astrologien i den forstand at den skulle sies å ha "en kjerne av sannhet". En like rimelig tolkning ville imidlertid være å anta at det "barnet" Kepler refererer til representerer den "kjerne" innen Renessansens astrologi som senere skulle bli til det vi i dag kaller astronomi og naturvitenskap. I forlengelsen av dette bildet kan man vel si at det i stor grad var barnet selv som i opplysningstiden tappet ut badevannet, som så rant ned i folkedypet - for senere å "skvette" opp igjen til ulike tider.

Det må gjøres oppmerksom på det problematiske ved å operere med begreper som "vitenskap" i beskrivelsen av Renessansen og Kepler. Det man måtte kunne kalle den "vitenskapelige kjerne" var da i liten grad skilt ut fra de mer helhetlige, magiske systemer. Keplers utgangspunkt var heller ikke empiri, men mystisk-platonske forestill-

inger om "sværenes harmoni". Det man må berømme Kepler for, vitenskapelig sett, var at han i så sterk grad var villig til å modifisere sine teorier på grunnlag av det han så i teleskopet; han forsaket ikke virkeligheten til fordel for ferdig oppstilte systemer. Med hensyn til begrepet om astrologi var det vel rimelig å anse renessanseastrologien som mer "vitenskapelig" enn den moderne variant, idet den siste i en viss forstand representerer en magisk "rest" som naturvitenskapen ikke lenger synes å ha bruk for.

FRA RUSTIKK FOLKLORE TIL MODERNE IDEOLOGI

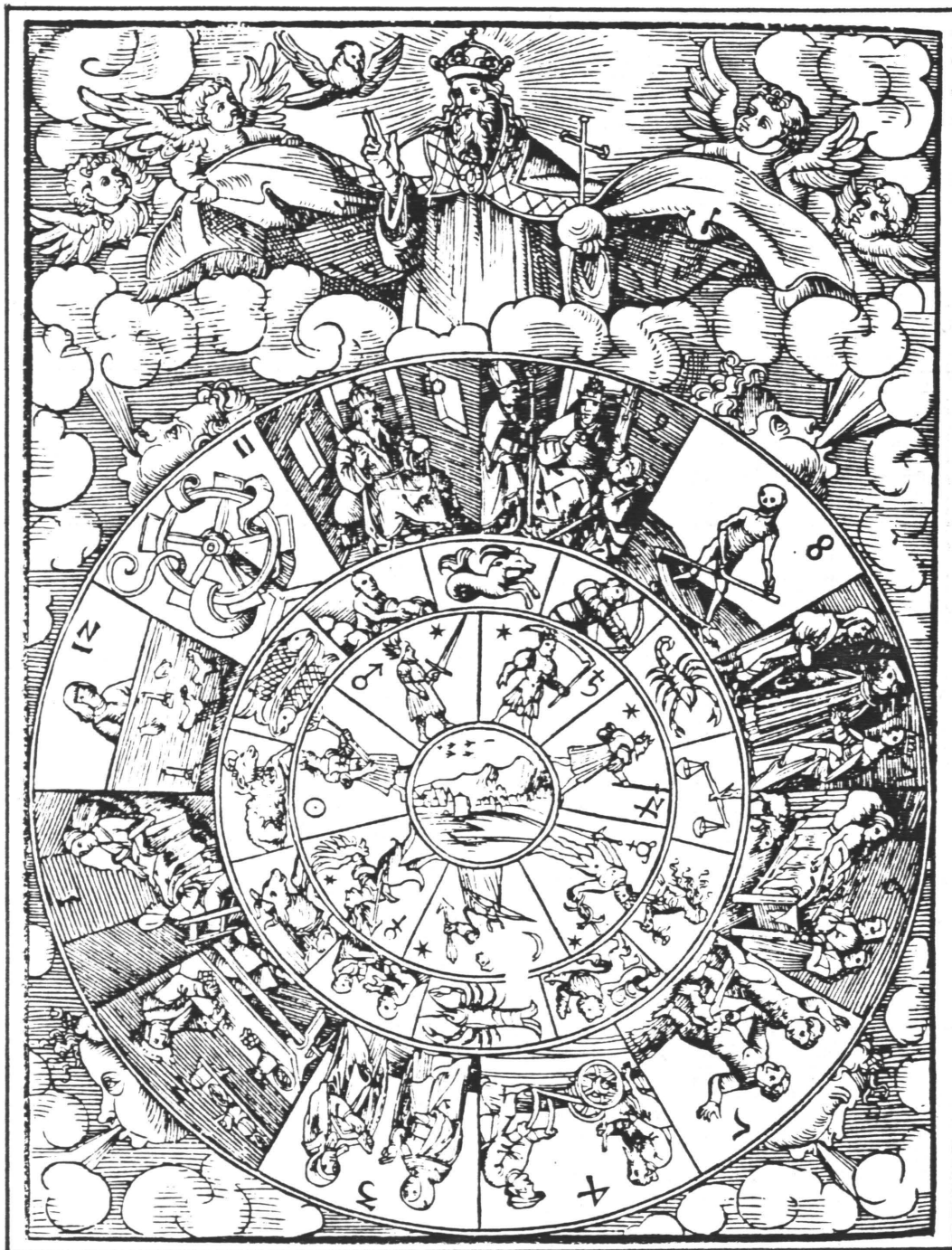
Ethvert samfunn utvikler en karakteristisk astrologi. Så også med det moderne, vestlige industrisamfunn. Astrologien befatter seg ikke lenger bare med naturforhold, politikk og individuelle skjebner, slik hovedregelen var før. Forretningslivet har også fått sin astrologi. Firmaer lar oppstille horoskoper for å vurdere sine fremtidsutsikter.

Forretningsfolk og næringsdrivende, særlig av det noe mindre format, skriver inn til astrologiske spalter for å få vite hvilke sjanser man har i den økonomiske konkurransen.

SELSKAPSASTROLOGIEN må antagelig anses

Tarot-kort designert av Fergus Hall, 1973.

Henimot Renessansen fikk astrologien en plass i den kristne
folden. Fra fødselskalender 1515.

for å være et annet, typisk trekk ved det urbant-moderne storsamfunnets astrologi. Astrologien dyrkes i slike sammenhenger som en kvasipsykologisk samværsform ("Goddag, jeg er Skytten. Hva er De?"). Det er her snakk om en måte å skape kontakt og identitet på som er lett eksotisk og pirrende, samtidig som kontakten ikke blir for personlig. Slike samværsformer, som har sin idealtipe i de amerikanske cocktail-selskap, ser ut til å tilsvare astrologiens, uttrykt ved formler som "det er en viss sammenheng", "det er mer mellom himmel og jord", "man kan ikke bare avvise.." osv. For all del bør man ikke bli for konkret og personlig. Vitenskap blir i slike sammenhenger for abstrakt eller for prosaisk; Religion, dvs. kristendom, betraktes enten som noe avlegs eller kanskje ikke fint nok (det er ikke alltid like "comme il faut" å tro på Gud). Astrologien utgjør her den abstrakt/konkrete mellomvei mellom ekstremene. Den utgjør det urbant-moderne samfunns kompromiss mellom mystikk og snusfornuft, mellom religion og vitenskap.

FOLKELIG OG FORFINET ASTROLOGI

Mens selskapsastrologien først og fremst utgjør et middelklassefenomen, kan man så å si på hver side av denne cyne to ytterligere typer: den forfinede astrologi og ukebladsastrologien. Den forfinede astrologi er for de velutdannede som ønsker å gå "nye veier". Den er som oftest psykologiserende, mer opptatt av personlighetsstrukturer enn forutsigelser om konkrete begivenheter. At spådomsaspektet blir tonet ned er nok en forutsetning for at denne typen astrologi skal godtas i slike kretser. "Ukebladhoroskoper og astrologiske spådommer om framtida ser jeg på som noe tøv", hevder den tidligere siterte norske psykolog Jan Brudal. Og han fortsetter: "Moderne astrologi befinner seg mer i psykologiens grenseområde. Horoskopene søker å tegne et slags sjelelig kart over enkeltmennesket, påvise konflikter, drøfte løsningsalternativer... Det interessante er at folk synes å være på jakt etter nye referanserammer enn de strengt rasjonelle" 4). Filosofisk sett kan den forfinede astrologi støtte seg på eksistensialistiske og antipositivistiske strømninger; den blir

positivismekritikkens gratispassasjer. Som sådan er den en ny variant av "Gud i hullene": Der vitenskapen innrømmer en svakhet, der klynger mystikken seg fast. Der filosofene med vekt hevder at verden ikke først og fremst består av gitte, harde fakta, der dukker den forfinede astrologien opp med sitt "mer mellom himmel og jord."

Det er den forfinede astrolog - ikke naturvitenskapsmannen - som forakter bladastrologien sterkest. Med sin åpenbare uvitenskapelighet og sine triviale hverdagskategorier bidrar ukeblad- og avisspaltenes astrologi ifølge ham til å diskreditere astrologien alment. Men ukebladsastrologien er slett ikke betydningsløs. Den formidler andre verdier enn den forfinede astrologi. Den lover lykke her og nå, i konkrete, materielle vendinger. Her er intet av de rikes og det kulturelles dannelses-sjiktets krav til askese, til lange tidsperspektiver og blott antydde tendenser. Klarere enn ellers loves det resultater, og det spørres ikke etter forklaringer. Fattigfolks astrologi er en sanselig, konkret astrologi, der det magiske element kommer klarere frem enn i de rikes.

BYSAMFUNNETS MYSTIKK

I undersøkelser fra Frankrike i 60-årene 5) fremgår det klart at astrologi slett ikke er et fenomen som bare dyrkes innen bortgjemte nisjer i samfunnet, eller at den representerer en form for obskur overtro som sakte men sikkert dør ut i takt med det moderne samfunns fremskritt og opplysning. Astrologiens fremtredelse følger tvert om de fleste av "modernitetens" kjennetegn. Den er mer utbredt i byer enn på landsbygda, har flere tilhengere blant unge enn blant eldre, og er mer utbredt blant mellomlag og folk i ledende stillinger enn blant arbeidere og bønder.

Disse faktorene lar seg lett systematisere langs akse by/land. Bønder bor som regel på landet, som også har en relativt stor andel av de eldre. Byene har på sin side en overrepresentasjon av ungdom og folk i mer eller mindre ledende stillinger. Men hvorfor er astrologien i hovedsak et byfenomen?

En forklaring kan være mediasituasjonen. Astrologien som moderne fenomen blir først og fremst spredd via de

moderne media, som er sterkest konsentrert i byene. En annen forklaring kan være konkurransen med tradisjonell religion. Denne er tendensielt i tilbakegang, men sitter sterkest igjen i provinsene og blant eldre. Men disse faktorene forklarer ikke hvorfor astrologien synes å ha en direkte affinitet til den moderne storbykultur, noe som kort ble antydnet i avsnittet om "selskapsastrologien". Man kan tenke seg at denne affiniteten nettopp er knyttet til overgangen fra provinsielle bondesamfunn til urbane industrisamfunn, som fremdeles er relativt ny. Denne overgangen fra "lokal-samfunn" til "storsamfunn" medførte at en rekke sosiale bånd gikk i oppløsning, uten umiddelbart å bli erstattet av nye. Forestillingen om det identitetsløse, fremmedgjorte storbymenneske som jager hvileløst rundt uten mål og mening er av og til blitt overdrevet som forklaringsmodell i slike sammenhenger. Men den kan neppe avvises for astrologiens vedkommende. Materialet tyder på at den tradisjonelle religion av mange ikke oppfattes som "moderne" nok; at den i det minste i sin bokstavtro variant er for naiv og enkel. Astrologien er derimot midt i blinken for det moderne mennesket. På den ene siden: en tusenårig, mytisk tradisjon som borger for det lett eksotiske, det identitetsskapende og det dype. På den andre siden: det teknisk-vitenskapelige, det systematiske, det tidsmessige.

* * *

Fortsettes i neste nummer.

NOK EN HYGGELIG MELDING: MER PENGER Å TJENE !

Som tidligere meddelt har CSICOP utlovet en sum på 250.000 pund til den som kan bevise et paranormalt fenomen. For egen regning har Philip Klass et spesialtilbud til UFO-folket:

Hvis du forutsier en UFO-"landing" eller funn av en gjenstand fra et UFO, vil han betale deg 10.000 dollar. Som et tegn på gode hensikter foreslås at du betaler ham kun 100 dollar i året inntil landingen har funnet sted, med en tidsbegrensning på fem år fremover.

The National Academy of Sciences vil være dommer.

Et virkelig godt tilbud, spesielt til de med ekstraordinære evner. Og dem finnes det jo mange av hvis vi skal tro litteraturen. Det samme gjelder UFO-landinger.

EN SPESIELL OPPFORDRING TIL HYNEK:

Klass har dessuten fremsatt et konstruktivt forslag til Hynek:

Nemlig at Hynek skal legge frem en, to eller tre virkelig enestående UFO-saker - de beste som finnes - slik at disse kan bli vurdert av The National Academy of Sciences. Det har nå gått mer enn et halvt år uten noe svar fra Hynek. Og i den anledning har Klass kommet med tre forutsigelser:

1. Hynek vil aldri akseptere utfordringen.
2. Ingen av de tilstedeværende på London-konferansen (hvor saken ble omtalt) vil oppleve å få se et UFO.
3. Troen på UFO vil overleve oss alle.

De 250.000 £ representerer egentlig totalen av forskjellige slike priser som er utlovet av flere skeptikergrupperinger, fra 1000 til 100.000 dollar. Det siste utlovet av magikeren John Scarne.

David Marks

Representanten Berglas viser frem sjekken på 250.000 pund, under CSICOPs internasjonale konferanse i London i fjor.

Gerard Croiset - parapsykologiens superstjerne

2. ARTIKKEL

PIET HEIN HOEBENS

Når "synske"detektivs syner har vist seg å være riktige, vil flesteparten av disse synene ifølge professor Wilhelm Tenhaeff "kun ha psykologisk interesse". Politiet kan ikke nyttiggjøre seg den slags, men for den erfarne forsker i psykiske fenomener fremtrer dette som interessante eksempler på ESP (utenomsanselig oppfattelse). Man antar at den synske virkelig har "sett" visse detaljer i forbindelse med f.eks. en politisak, men uten å ha kunnet dokumentere "synene". Først på et senere tidspunkt er det mulig å erklære om "synene" har slått til. Dette medfører i sin tur at fakta må bli gjenstand for "fortolkning".

Den amerikanske journalisten Jack Harrison Pollack gjenforteller en anekdote som er et grotesk eksempel på det strev overbeviste troende legger i å få resultatet til å stemme med spådommen:

Pollack har, slik det fremgikk av forrige artikkel, skrevet en stor biografi over den "synske" nederlander Gerard Croiset. Professor Tenhaeff hjalp Pollack med denne biografien. I forbindelse med en voldtektssak i 1950 i Arnhem i Nederland "så" Croiset at voldsforbryteren hadde "et abnormt stort kjønnslem". Da politiet arresterte en mann de mistenkte, undersøkte de denne legemsdelen på mannen; den viste seg å være av normal størrelse. Men det betydde ingenting, forkynner Pollack, for "det viste seg at mannen var en 22 år gammel kokk som iblant brukte en stor rød dryppe-sprøyte på kjøkkenet." Og det var altså dette redskapet som skulle ha fremkalt Croisets "syn" av et abnormt stort kjønnslem.

Både når det gjelder politisakene og eksperimentene var Croisets ESP-fulltreffere omtrent like overbevisende. Bak

den forbausende suksess som hundrevis av sannsigere, spåkoner og andre har hatt, ligger folks ønske om å t r o .

Professor Tenhaeff fikk i 1953 det første professorat i psykisk forskning som noen gang er opprettet ved et vanlig universitet. (Utrecht). Han hadde et slags monopol på studiet av Gerard Croiset, og det er Tenhaeffs bøker og artikler som utgjør hovedkilden for opplysninger om Croiset. Man kan derfor si at holdningen til Croisets påståtte synske evner står og faller med i hvilken grad man kan stole på professor Tenhaeff. (Tenhaeff døde i 1981, mens mine artikler om Croiset var under trykking. Han hadde på forhånd fått beskjed om resultatene av mine undersøkelser, men avslo min innbydelse til å fremkomme med motargumenter.)

KRITIKERE

Th. van Roosmalen er ikke omtalt i Pollacks biografi "Croiset den synske" og det er heller ikke diverse andre forfattere som leilighetsvis har sådd tvil om de resultater denne "synske" oppnådde og om bevisførselen for disse. I innholdsfortegnelsen i Pollacks bok leter man forgjeves etter slike navn som George Zorab - parapsykologen som først oppdaget Croiset og som kunne ha gitt Pollack interessante opplysninger både om den "synske" og om professoren: Spigt - historikeren som påviste at Tenhaeffs åpnings-tale i 1953 utelukkende var basert på falske kilder; Filippus Brink - kriminologen som har skrevet et større

verk om okkulte detektiver; Pelz - politimannen fra Hamburg som i 1959 utga en flengdende rapport med tittelen "Herr Croiset, De er ikke synsk", og Ph.B. Ottervanger - den nederlandske skeptiker som i 50-årene avfyrte en fulltreffer mot Tenhaeff og hans protégé.

Pollack har kanskje aldri hørt om disse kritikerne. Tenhaeff oppmuntret ham sannsynligvis ikke til å sette seg i forbindelse med dem. De kunne ha påvirket den amerikanske journalisten til å forandre i hvert fall noen få av de mest hårreisende feil som finnes i hans manuskript og til å ta med stoff som kunne ha gjort boken bedre, selv om det ikke var særlig smigrende for emnet.

"EN UTRETTTELIG SØKER"

I den samme "This Week"-artikkelen der vi finner Eindhoven-saken nevnt (omtalt i første artikkel), beskrev Pollack Tenhaeff som "en utrettelig søker etter fullstendig vitenskapelig bevis". Lignende rosende uttrykk finner man i biografien.

Pollack kunne ha kommet med en ganske annen beskrivelse av professoren hvis han hadde kjent til van Roosmalens artikkel i "Algemeen Politieblad". Der forteller denne politiinspektøren fra Utrecht om sitt møte med Tenhaeff som ble arrangert av dommeren i Utrecht. Ved denne anledning sa van Roosmalen til professoren at han ikke trodde på paranormalt detektivarbeid.

"Inspektør", svarte Tenhaeff, "hvis De vil kan jeg fortelle Dem om endel saker som politiet ikke greide å oppklare, men der Croiset lyktes."

Tenhaeff fortalte derpå med mange detaljer om to uangripelige saker. Den første var om en morder i kommunen X. Etter måneders resultatløs etterforskning spurte politiet Croiset. Den "synske" ga en så klar beskrivelse av morderen at man ble i stand til å foreta en arrest. Tilfelle nr. 2 var et tyveri i en fabrikk i byen Y, der Croiset hadde identifisert tyven.

van Roosmalen bestemte seg til å kontrollere disse påstandene. Polititjenestemannen i kommunen X ble noe forvirret da han fikk spørsmål om mordersaken og sa at det var usannsynlig at Croiset skulle ha lyktes i å identifisere morderen, for de hadde der ved politikammeret ingen antegnelse i registrene om noen slik forbrytelse !

van Roosmalens kolleger i byen Y innrømmet at en mistenkt var blitt arrestert etter påvisning av Croiset, men at den påstøtte tyv viste seg å være fullstendig uskyldig i forbrytelsen og måtte settes fri. van Roosmalen fikk det råd at han ikke måtte nevne Croisets navn igjen, hvis han noen gang kom tilbake til politiet i byen Y.

EKSPERIMENTER

Pollack kunne også ha funnet opplysende et intervju med Filippus Brink - en polititjenestemann som i 1958 tok doktorgraden på arbeidet "Enige Aspecten van de Paragnoise in het Nederlandse Strafproces" (noen aspekter ved ESP i nederlandske straffesaker), der han bragte resultatene av en rekke eksperimenter med okkulte detektiver og om forespørsler hos politimyndigheter både i Nederland og i utlandet. Brink hadde prøvet fire vel kjente "synske" personer - en av dem var Croiset - ved å gi dem fotografier og andre gjenstander, idet han ba dem komme med sine "inntrykk". Noen av gjenstandene stammet fra politisaker, mens andre ikke gjorde det. Eksperimentene var omfattende og varte i mer enn et år.

Resultatet var lik null. De "synske" studerte bildet av en morder og "så" ganske tydelig at mannen var uskyldig. Fikk de mellom hendene en revolver som kom ny rett fra fabrikken, hadde de straks "syner" om mord og bakhold.

GREPET I FALSKNERI

Av flere grunner ble kritikk ikke ansett for å skade Tenhaeffs omdømme som omhyggelig og ærlig vitenskapsmann. Hans tilhengere innrømmet privat at professoren av og til fikk anfall av åndsfraværelse og at han til og med noen ganger kunne bli ledet på ville veier av sin egen begeistring. Men de fastholdt at kjernen i hans arbeide var uangripelig.

Noen av dem begynte å miste troen på ham først i 1980 da jeg grep professoren i gjerningsøyeblikket i rene bedragerier.

Tenhaeff hadde en rapport i september-nummret av det tyske månedsmagasinet "Esotera" om en sak som syntes å være uangripelig. Her følger et resymé av professorens rapport:

Den 5. november 1979 besøkte politiinspektør Eekhof Croiset og ba om hjelp til å identifisere en pyroman som hadde terrorisert Woudrichem-distriktet i flere måneder og fullstendig unngått oppdagelse. Eekhof gjorde dette "i håp om at han (Croiset) skulle være i stand til å gi politiet nøyaktige opplysninger om den skyldige".

Noen uker før Croisets død i juli 1980 hadde Tenhaeff besøkt politiet i Woudrichem "for å høre av Eekhof i detalj hvor nyttig hans besøk hos Croiset hadde vært".

Tenhaeff skrev:

"Alt Eekhof fortalte oss var tatt opp på lydbånd. Båndene var protokollført og protokollen kontrollert og undertegnet av Eekhof."

Ifølge Tenhaeff ble Croiset konsultert på et tidspunkt da alle politiets forsøk på å finne pyromanen hadde vist seg resultatsløse. Den "synske" beskrev pyromanen som en mann som av og til var iført uniform, "bodde i en leiegård" og hadde "noe å gjøre med leketøysfly". Da Eekhof spurte om det kanskje kunne være "modellfly", hadde Croiset "bekreftet" dette. Eekhof skulle ha blitt "sjokkert" ved den "synskes" angivelser, "for Croisets beskrivelse passet på en kvartermester i hans egen politigruppe."

LYDBÅNDOPPTAKET

Ifølge Tenhaeff hadde inspektøren først vært skeptisk, men "noe senere var han blitt nødt til å innrømme at Croiset hadde hatt rett - kvartermesteren var pyromanen."

For å kontrollere denne bemerkelsesverdige påstanden, satte jeg meg i forbindelse med inspektør Eekhof og viste ham artikkelen i "Esotera", som han hverken hadde sett eller hørt om. Etter at han omhyggelig hadde lest rapporten flere ganger sa han rett ut at den var et "direkte falskneri". Han ba meg avlytte lydbåndopptaket av det som Croiset virkelig hadde sagt.

De verste uoverensstemmelsene er korrigert nedensfor:

- * Samtalen fant sted den 15. november 1977, dvs. hele to år tidligere enn den dato som var oppgitt av Tenhaeff. Kvartermesteren ble ikke arrestert før i mars 1980.
- * Croiset nevnte ikke "leketøysfly", sjønt han snakket om "flyvemaskiner", "å sitte i et fly", "flyplasser" og "flykonstruksjon". Da han ble spurt av Eekhof om det kunne dreie seg om "modellfly", sa Croiset først "ja, kanskje", men trakk senere dette tilbake og at "nei, det var store fly". Det stemmer at kvartermesteren likte å bygge modellfly, men dette ble først nevnt av Eekhof og ikke av Croiset. Så hvis dette skulle kalles en ESP-triumf, ville det ha vært politimannen som hadde scoret og ikke den "synske".
- * Croiset, som i et tidligere forsøk på å "se" forbryteren, hadde ført politiet på villspor, identifiserte til slutt pyromanen som en person på et fotografi som Eekhof viste ham. Denne person, som politiet allerede anså som en mulig mistenkt, var ikke kvartermesteren som senere tilsto forbryttelsene.
- * Eekhof ble såvisst ikke "sjokkert" av Croisets uttalelser, siden han på ingen måte kunne ha gjenkjent sin kollega i den "synskes" forvirrede bildet. Kvartermesteren, som ikke bodde i en leiegård, begynte man å mistenke bare noen måneder senere og da av grunner som ikke hadde noe å gjøre med Croisets "syn".

* Tenhaeffs påstand om at en protokoll var blitt kontrollert og undertegnet av inspektør Eekhof ble kategorisk avvist av Eekhof, som fortalte meg at han ikke engang hadde sett en protokoll.

Før jeg den 18. oktober 1980 i de to Amsterdam-avisene "De Telegraaf" og "Courant Nieuws" van den Dag" avslørte dette ganske spesielle tilfellet av forfalsket rapport, hadde jeg selvfølgelig bedt om Tenhaeffs kommentarer. "Den utrettelige søker etter fullstendig vitenskapelig bevis" nektet plent å besvare noe spørsmål. Han brølte noen fornærmelser og slengte på røret.

METODER

Croiset var en dyktig hypnotisør - en ekspert i å avlese muskeltrekkninger og en mester i å stille ledende spørsmål. Han var høyst trenet i bruke brokker av informasjon som han listet fra sine intetanende kunder, slik at han kunne gi dem tilbake til kundene som "telepatiske" inntrykk.

Det er mulig at han leilighetsvis brukte mindre raffinerte metoder, f.eks. spioner. I den litteratur som støtter Croiset finner vi forbausende få opplysninger om den "synskes" "assistenter" og "sekretærer" - slike som Dick West.

Zorab (personlig kommunikasjon) har bevis for at Croiset noen ganger brukte medsammensvorne i sine eksperimenter. Den "synskes" yrkesmessige etikk var tydeligvis ikke så utviklet at den forbød ham å bruke noen tricks nå og da.

Enda viktigere er det at Croiset viste hvordan man vinner venner og hvordan man kan øve innflytelse på andre mennesker. Han sto på vennskapelig fot med mange journalister og jurister.

DISKUSJON

Den skeptiske forklaring på "synske" detektivs suksess har gjerne vært at disse følsomme menneskene gir sine kunder en muntlig versjon av Rorschach-

testen. Deres uttalelser er typisk vage, usammenhengende og ordrike. Først etterpå vurderer man hvor nøyaktig deres utsagn har vært. "Gode kunder" fortolker etterskuddsvis de tvetydige og ofte selvmotsigende uttalelsene på en slik måte at de stemmer med fakta og glemmer gjerne de mange detaljene som var langt fra mål.

Fullstendige fiaskoer overses eller fortrenges. Man ser rolig bort fra den mulighet at noen av de "overnaturlige" opplysninger kan være oppnådd på en ganske naturlig måte. Tilfeldige, gode gjetninger blir forstørret opp ved selektiv omtale og redaksjonell forskjønning.

Resultatet av undersøkelsene viser at denne standardhypotesen ikke behøver å forandres for å forklare fenomenet Croiset. Det som gjorde Croiset til noe helt spesielt var sannsynligvis ikke hans påståtte overnaturlige evner, men snarere den medvind som all reklamen om ham skapte. I motsetning til de fleste andre "synske" personer var Croiset så heldig at han fikk en impresario med solid ry som vitenskapsmann. "Mirakelmannen fra Nederland" ville aldri ha oppnådd denne status uten Wilhelm Tenhaeffs utrettelig hjelp.

Det faktum at hans menotor var universitetsprofessor har alltid beskyttet Croiset. Overalt var Croiset ansett for å være en tvers igjennom ærlig mann, fordi Tenhaeff hadde sagt at han var det. Som jeg allerede har påpekt, ligger nøkkelen til Croiset-mysteriet hos Tenhaeff.

Spørsmålet er: Hvorfor handlet Tenhaeff slik som han gjorde?

Hvorfor satte han sitt akademiske ry på spill ved å være med på direkte bedrageri?

Jeg tror at svaret kan være det at Tenhaeff måtte bedra og var overbevist om at han ikke skulle bli avslørt.

Straks etter at professoren ble kjent med Croiset, i 1947, må han ha forstått at den "synske" hell som okkult detektiv var meget tvetydig. Ærlige og komplette rapporter om "politisakene" ville aldri overbevist mennesker som ikke allerede hadde en sterk tro på det

Det som står igjen å forklare, er hvordan Wilhelm Tenhaeff klarte å drive sitt spill i så mange år. Jeg kan bare komme med noen forslag.

Den forvirring han skapte ...
ved sine publikasjoner:

Tenhaeffs evne til å utnytte propaganda-teknikk:

Tenhaeff var bestandig en mester i propagandistisk manipulasjon. På en smart måte brukte han sitt utmerkede forhold til massemedia til å innbille en stor del av den offentlige opinion i Nederland at han var profet for en ny ikke-materialistisk vitenskap og at han av den grunn led under et uforsonlig hat fra dem som følte seg truet ved parapsykologiens fantastiske oppdagelser. Han unnlot sjelden å minne sine tilhørere om at hans arbeid bygget på religionen og å antyde at hans kritikere nok var under bolsjevik-påvirkning. Hans kjæreste påfunn var å fortelle tilhørerne at hans kritikere snarere trengte psykiatrisk behandling enn svar på sine impertinente spørsmål.

Min hensikt har ikke vært å frata Croiset overnaturlige evner. Mitt ønske har vært å henlede leserens oppmerksomhet på noen falske toner, dissonanser, som tydeligvis har unngått andre biografers

Hvis det eksisterer noe slikt som ESP, kan fenomenet selvfølgelig gi den enkleste forklaring på noen av de sammentreff det har vært fortalt om i forbindelse med Croiset. På den annen side ville det være meget for-
hastet, på basis av Croiset-materialet, å trekke den slutning at det eksisterer overnaturlige evner. Hvis Croisets for-
bausende synske evner hadde vært ekte, hvorfor skulle da Tenhaeff ha følt trang til å bearbeide rapportene og falskelig fremlegge dem som mønstersaker?

[illegible]

Amerikaneren James Moseley har vært aktiv innen UFO-området i over 30 år. For flere år siden utgav og redigerte han tidsskriftet Saucer News. I dag gir han ut det kvikke bladet Saucer Smear, som inneholder UFO-svalder og sendes ut gratis til visse personer.

Meseley bekjenner i dag at han "står helt på grensen til skeptisismens fryktelige avgrunn". I et nummer av tidsskriftet forklarer han at han er på vei til å miste troen: Når en tilsynelatende overordentlig UFO-rapport undersøkes skikkelig, later den til å falle fra hverandre eller også fremvise store svakheter !

Moseley sier forøvrig at flere av de gamle "UFO-ekspertene" i bunn og grunn er skeptikere i dag, men dette vil de ikke innrømme offentlig.

KILDER: Skeptical Inquirer høsten -85.
Søkaren nr. 2 - 86.

#####

Scientologiens skaper døde av et slagtilfelle den 24.januar, 74 år gammel - eller "forlot sin kropp" - som man sier innen organisasjonen. Hubbard hadde ikke opptrådt offentlig siden 1980, med unntak av et avisintervju i 1983 i forbindelse med at en ny bok han hadde skrevet kom ut.

Eastern Airlines, 1948

=====

To erfarne piloter unngikk en klar, månelys natt i 1948 med nød og neppe å kollidere med et stort sigarformet objekt. Det ildsprutende objektet passerte tett forbi flyet og foretok en skarp sving oppover og forsvant på himmelen. Hendelsen sjokkerte offiserer i det amerikanske flyvåpens ledelse. To troverdige vitner hadde sett et UFO på nært hold og hadde overlevd det !

=====

Den 24.juli 1948 var et DC-3 rute-fly fra Eastern Airlines på vei fra Houston til Alabama i staten Georgia. Turen hadde hittil formet seg som en ren rutineflyvning, men kl. 2.45, da flyet befant seg i 1,5 km høyde mellom Mobile og Montgomery, skjedde det et avbrekk i rutinen.

Flyets kaptein, Clarence S.Chiles så på dette tidspunkt et rødlig objekt litt høyere oppe og til høyre for flyet. Han banket annenpiloten, John Whitted, på skulderen og sa: "Se, der kommer et av hærens nye jetfly !"

Objektet nærmet seg med enorm hastighet og i et lett dykk, bøyde litt av til venstre og passerte til høyre for flyet og parallelt med

flyets kurs. Etter passeringen foretok objektet en skarp dreining oppover og forsvant simpelt hen på den klare nattehimmelen.

VINGELØST FLY

Objektet lignet et vingeløst fly, 30 meter langt og sigarformet. Dets diameter var dobbelt så stor som på et B-29 fly.

Kaptein Chiles mente at objektet hadde en "snute" liksom en radar foran, og ovenfor var det en kabin med vinduer - meget lik en cockpit - bortsett fra at det skinte et meget skarpt lys ut gjennom vinduene. Lysstyrken ble sammenlignet med brennende magnesium. Hverken han eller Whitted så noen

besetningsmedlemmer. Hele undersiden av objektet hadde en intens blålig glød. Bakover fra objektet sto det en 10-16 meter lang utblåsningsflamme, som langs kanten var lysere orange. Chiles mente at flammen kom ut gjennom en spiss eller dyse bakerst på objektet. Flammen ble lengre og fikk en dyprød farge da objektet forsvant. Hverken tekniske forstyrrelser eller turbulens ble registrert da objektet passerte helt lydløst.

Annenpilot Whitted ble først oppmerksom på objektet etter Chiles' bemerkning. Hans beskrivelse avviker litt fra Chiles'.

Whitted la ikke merke til noen cockpit og ingen radarsnute. På hans tegning ses vinduer eller åpninger langs hele siden av objektet. Han mente ikke at objektet var så nær flyet som Chiles antok.

Whitted så også utblåsningsflammen, men mente at den kom ut fra hele objektets bakende og ikke fra en dyse. Flammen var på intet tidspunkt bredere enn objektet.

ANDRE VITNER

Kun en enkelt passasjer, Clarence McKelvie, var våken på dette tidspunkt og så et kraftig blinkende objekt fly forbi, men kunne ikke se detaljer.

Samme natt og på samme tidspunkt var et annet fly fra Eastern Airlines, flight 573, i rute fra Washington DC til Raleigh-Durham i North Carolina. Også denne besetningen så hva som senere ble beskrevet som "en ildhale, som så ut til å være jet- eller rakettutblåsning fra et objekt, som fløy med en utrolig hastighet." Objektet så ut til å fly i sydvestlig retning, men befant seg i den fjerne horisont og utgjorde ingen kollisjonstrussel. Objektet ble også sett av personell ved Robbins-flybasen i Georgia.

Et lignende objekt ble forøvrig observert få dager før, den 21. juli, over Haag i Holland. Her så man et sigarformet objekt med to parallelle rekker vinduer.

SPORENE SKREMMER

Godt et halvt år tidligere, den 7. januar 1948, var kaptein Thomas Mantel blitt drept under en dramatisk UFO-jakt (se UFO-Nyt nr. 3/83), og nå var piloter igjen innblandet i en UFO-nærobserveasjon. Det amerikanske flyvåpenets ledelse hadde hodepine. Kaptein Edward Ruppelt, leder av Project Blue-Book fra 1952-54, skriver i sin bok fra 1956:

"Ifølge veteranene i ATIC (Flyveteknisk etterretningskontor) sjokkerte denne rapporten dem mer enn Mantel-ulykken. Dette var første gang at to troverdige vitner hadde vært så nær noe som lignet et UFO at de kunne se detaljer og fortsatt være i live til å fortelle om det."

Flyvåpenets avdeling for UFO-under-søkelser gikk straks i aksjon. Ved siden av å intervju pilotene sjekket man 225 sivile og militære flyvninger som hadde funnet sted den natten, for å se om et av disse flyene kunne ha vært UFOet. Kun ett fly, et C-47 militærfly, hadde vært nær Eastern Airline-flyet, men militærflyet hadde vært på en nordvestlig kurs - motsatt UFOets flyveretning!

I desember 1948 gjorde prosjektets leder, kaptein Robert Sneider, saken ferdig. Sneider konkluderer at "objektet forblir uidentifisert m.h.t. opprinnelse, konstruksjon og fremdriftsmiddel".

Rapporten nevner også at en astrofysiker ved navn J. Allen Hynek, som nettopp var blitt tilknyttet prosjektet som konsulent, mente at objektet var en stor meteor. Hynek skrev bl.a.:

"Det må overlates til psykologene å fortelle oss om ildhalen fra en stor meteor kan skape en forestilling om et fartøy med opplyste vinduer."

Kaptein Sneider avviste denne forklaringen i sin rapport med ordene:

"Det er innlysende at dette objektet ikke var en meteor. Der er intet materiale som tyder på utro-

verdighet, og der har heller ikke vært større uoverensstemmelser i vitnenes forklaring."

Flere lignende observasjoner i årene som fulgte skulle dog vise at Hynek meget vel kunne ha rett.

KRITISKE RØSTER

Skeptikerne adopterte Hyneks meteorhypotese. Astronomen Donald H. Menzel påviste at hendelsen fant sted på omtrent samme tid som Delta Aquarid-meteorsvermen florerte, og at Chiles og Whitted feiltolket tilsynekomsten av en uvanlig sterkt lysende meteor, en ildkule.

Pilotene lot seg ikke overbevise. Det gjorde professor i atmosfærisk fysikk, Dr. James E. McDonald bestemt heller ikke. Han var (som vanlig) helt uenig med Menzel og skriver i boken "UFOer - det største vitenskapelige problem i vår tid?":

"...Nå er det for det første bare meget få meteorittsvermer som er tilstrekkelig store til å nå ildkulekategorien (mer lysende enn størrelsesorden -5), og Delta Aquarid-svermen hører ikke til dem som er kjennetegnet av dette. Men mye mer overraskende er det at Menzel givetvis unnlot å etterkontrollere sine beregninger over svermens posisjon og bane, for dersom han hadde gjort det ville han ha funnet at Delta Aquarid-radianten kulminerte omkring 40 grader over den sydlige horisont, mens DC-3'eren fra Eastern Airlines gikk i nordøstlig retning. Hadde Chiles og Whitted sett en Aquarid-meteor på himmelen forut, ville den ha sett ut til å bevege seg stort sett i samme retning som deres fly, mens derimot alle beregninger, innbefattet Menzels egen versjon, melder at den kjempestore, glødende gjenstanden kom direkte mot flyet ! Det er således en opplagt feil på omkring 180 grader i Menzels Aquarid-meteor-forklaring..."

ETTERDØNNINGER

Uansett hva det var pilotene Chiles og Whitted så over Montgomery, så fikk hendelsen betydning for flyvåpenets UFO-undersøkelser fremover. Få dager etter hendelsen begynte ATIC utarbeid-

elsen av en rapport med tittelen: "Estimate of the Situation" - en vurdering av situasjonen på bakgrunn av de innsamlede rapportene. Rapporten inneholdt en gjennomgang av UFOenes historie, spøkelsesrakettene i Skandinavia og observasjoner i USA før 1947. Rapportens konklusjon var at UFOer var interplanetariske romskip !

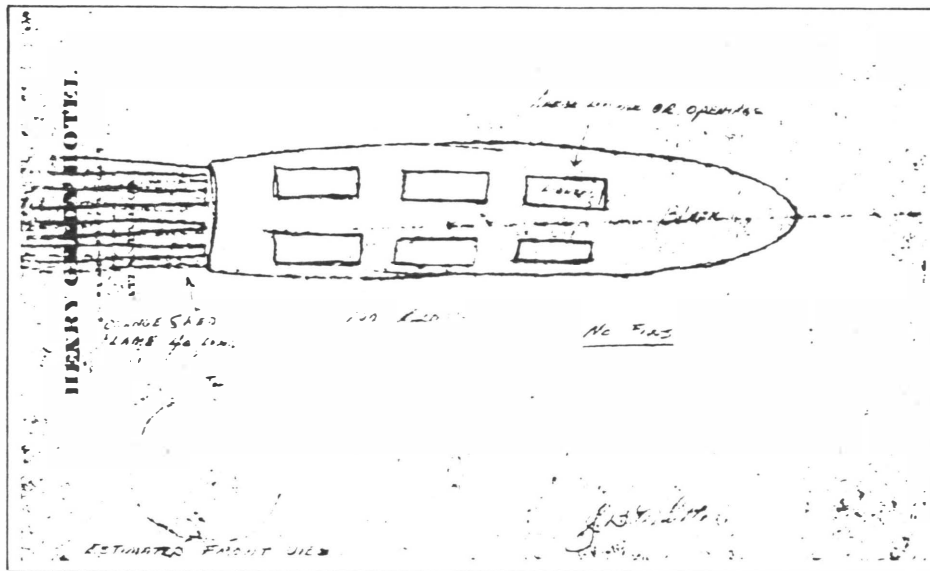
Det tykke, Top Secret-stemplede dokumentet gikk helt til topps i det militære hierarki, like til flyvåpenets sjef, general Hoyt S. Vandenberg.

Vandenberg reagerte på Project Signs rapport med å returnere den med en bemerkning om at bevismaterialet var mangelfullt. Dokumentet fikk fjernet klassifikasjonen Top Secret og ble så brent ! Resultatet ble et intetsigende dokument på fire sider, som i dag kan ses på Library of Congress i Washington D.C.

Flyvåpenet endret nå offisielt holdning til UFO-spørsmålet. UFOer var ikke mer interplanetariske og fortjente ikke å bli studert vitenskapelig. Bortforklaringspolitikken holdt sitt inntog. Hamskiftet ble offisielt den 11.februar 1949, da Project Sign ble til Project Grudge. Nye folk ble ansatt og formålet var å bli kvitt UFOene.

UFO-observasjonene fortsatte imidlertid å strømme inn, og da kaptein Ruppelt i september 1951 ble sjef for Project Grudge ble det blåst nytt liv i etterforskningsarbeidet. Fra mars 1952 ble prosjektet "forfremmet" til en selvstendig enhet med navnet "Aerial Phenomena Group", kjent under kodenavnet Project Blue Book. Denne fornyede interessen for UFOene skyldtes ikke minst at flyvåpenet i 1952 mottok ikke mindre enn 1501 rapporter (herav 303 uidentifiserte), nesten dobbelt så mange som de foregående fem år - tilsammen !

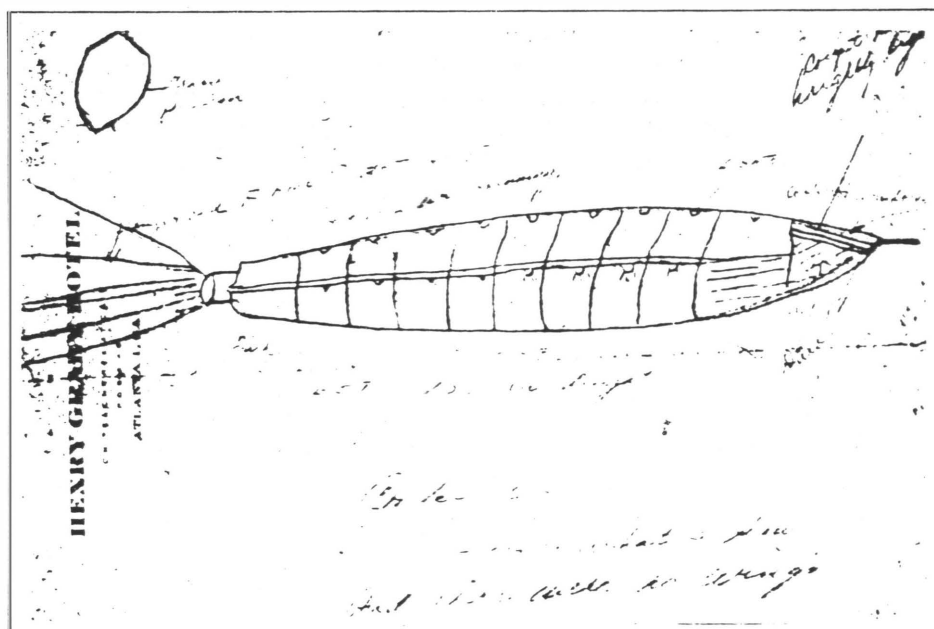
De nye rapportene var betydelig mer iøynefallende og vanskeligere å forklare.

Etter denne hårreisende opplevelsen ankom de to pilotene Chiles og Whitted til et hotell i Atlanta. Her tegnet de begge objektet, slik de oppfattet det.

Den øverste tegningen er John Whitted's

Den nederste er kaptein Clarence S. Chiles' tegning.

Kommentarer

Denne historien krever i høyeste grad kommentarer.

Beretningen er et meget godt eksempel på hvordan en "UFO-klassiker" kan brukes overfor publikum som dokumentasjon for hvilke "solide" saker man har å vise til fra tidligere tider. På den måten understøttes troverdigheten av dagens UFO-tilfeller. Et karakteristisk ufologisk argument blir derfor:

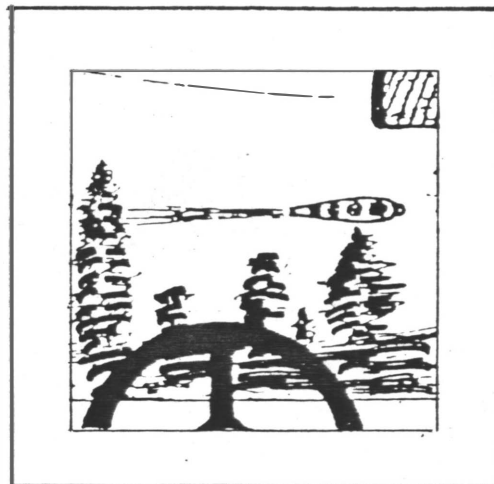
- Ved å studere tilstrekkelig mange saker grundig nok, må man bli overbevist om UFOenes eksistens...! Dette er også en av Hynek's kjente fraser.

Samtidig unnlater man å fortelle om de forskerne som har kommet til den stikk motsatte konklusjon - nemlig at man ved virkelig dyptpløyende og objektive granskinger av disse tilfellene vil ende opp som skeptikere. Eksempelene på dette er ikke rent få.

* * *

Som vi ser kom også Hynek allerede den gangen til at objektet har vært en meteor. Og artikkelforfatteren Kim Møller Hansen peker meget riktig på at flere lignende observasjoner i de etterfølgende år skulle dog vise at Hynek sagtens kunne ha rett.

James E. McDonald må vel kunne sies å ha vært bortimot fanatisk i sitt UFO-engasjement og sine frenetiske angrep på myndigheter og skeptikere. Hvis han ikke hadde begått selvmord, ville han i dag ha blitt konfrontert med tyve års ny lærdom og erfaring på området, noe som skulle gjøre det adskillig vanskeligere å ironisere over motforestillinger. Han ville dessuten få vite at saker som han hadde erklært uforklarlige har fått sin definitive oppklaring.

I UFO-NYT nr. 3/84 finnes Paul Cerny's beretning om hans observasjon av et glødende, iskjeksformet objekt (en meteor?), som var synlig i ca. ti sekunder. Cerny's tegning av objektet er nesten identisk med pilotenes tegninger.

Når det så gjelder Project Signs uttalelser og konklusjoner, så viser disse først og fremst at man den gangen i 40-årene manglet erfaring med UFO-beretningene. Dette førte til at prosenten av uopklarte ble stor, og videre at man måtte ty til meget langsøkte hypoteser om de uopklarte tilfellene. Man bør vel ikke stille seg så altfor uforstående til general Vandenberg's reaksjon på Sign-rapporten.

Videre må en være klar over at det var andre grupper enn Sign som kom med uttalelser og innstillinger. Her kan nevnes Robertson-utvalget, som kom sammen i januar 1953 og gjennomgikk utvalgte UFO-rapporter. Denne gruppen av vitenskapsmenn anbefalte bl.a. et utdannelsesprogram, som skulle gjøre offentligheten kjent med karakteren av forskjellige naturlige fenomener som kunne ses på himmelen, med det formål å få fjernet det skjær av mystikk som de uidentifiserte objektene uheldigvis hadde fått. Vi kan ikke gå i detaljer her, men vil påstå at ut fra det man vet i dag kan det ikke finnes grunnlag for Project Signs konklusjoner.

På denne bakgrunn synes flyvåpenets utvikling av holdning til UFOene snarere forståelig enn "mistenkelig". De kom altså til at UFOene ikke var interplanetariske og at beretningene ikke krevde å bli studert vitenskapelig. Her kommer idéen om "bortforklaringspolitikk" inn i bildet, og det finnes knapt tall på de bøkene som er skrevet om dette evige emnet.

Men hvordan ser man så på disse tingene i dag - etter mer enn 30 år ?

Hele tiden har UFO-supporterne rast mot vitenskap og myndigheter for ignoranse og hemmeligholdelse. Man viser til "utallige solide rapporter" som skal godtgjøre hvor umåtelig viktig denne saken er osv.

Man bør kanskje ikke forundres dersom flyvåpenet til slutt gikk lei av alt dette livet og beskyldningene. I slutten av 60-årene engasjerte i hvert fall US Air Force et universitet - University of Colorado - i UFO-forskning. Man håpet vel på at dette ville imøtekomme UFO-supporternes krav. Flyvåpenet ville i det minste kunne toe sine hender.

Universitetets rapport, den såkalte Condon-rapporten, ble frigitt for pressen den 8. januar 1969.

Condon-rapportens konklusjoner har vært omtalt så ofte, og skulle være så godt kjent for leserne, at denne henvisningen burde være tilstrekkelig. Det ville også føre for langt i denne sammenhengen å gå i detaljer. La det bare være minnet om at den meget omfattende rapporten ble gjennomgått av the National Academy of Sciences (levert 15. november 1968) og at den var uhyggelig negativ. Den kostet ca. en halv million dollar i 1960-årene....

Også Condon-rapporten omtaler Eastern Airlines-saken (side 581, i pocket-utgaven fra Bantam Books, januar 1969.) Condon-komiteen konkluderer med å vise til det man etter hvert har fått definitive beviser for - nemlig at ildkuler kan bli beskrevet nøyaktig slik som de to flyverne beskrev objektet i sine rapporter. Man anser det derfor som

absolutt tenkelig at Chiles og Whited rapporterte en ildkule slik de gjorde, akkurat slik vi vet at noen vitner gjør.

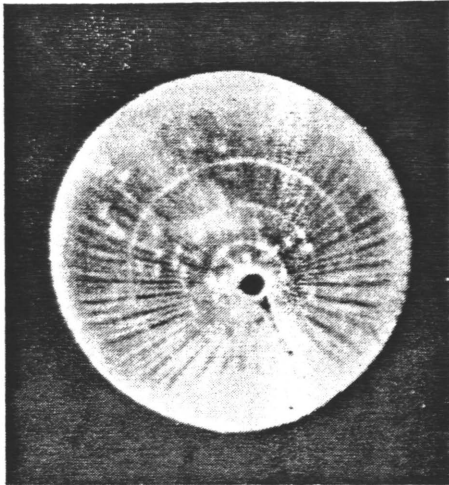
Condon-komiteens langvarige undersøkelser og omfangsrike rapport, gav som kjent ikke flyvåpenet og myndighetene fred. I de senere år har man fra disse hold frigitt praktisk talt alt det materialet man sitter inne med vedrørende UFOer. Men heller ikke der er det funnet noe som helst av det UFO-opinionen har påstått.

MANTEL-SAKEN

Også denne historien er det gjennom tidene gjort et voldsomt nummer av. Umiddelbart etter flyhavariet kom flyvåpenet til å lansere Venus som forklaring på det objektet kaptein Mantel hadde forfulgt. Dette kunne i og for seg være nærliggende, ettersom man noen uker tidligere hadde hatt et tilfelle hvor Venus hadde vært gjestand for en slik forfølgelse med et P-51-fly. En nærmere vurdering viste dog store vanskeligheter med denne forklaringen. Kl. 1500 den 7. januar 1948 sto Venus sør-vest for Goodman-basen, og 33 grader over horisonten. UFOets posisjon ble av folkene i kontrolltårnet anslått til sør-vest for stasjonen og 45 grader over horisonten. Så langt kunne forklaringen passe, men Venus skulle ikke være klar nok til å kunne ses. Dens lysstyrke var kun 6 ganger så stor som bakgrunnen, hvilket ikke er nok.

La oss så se på endel beskrivelser av dette UFOet:

- * "Objektet lignet en iskrem-kjeks med noe rødt øverst - tilsynelatende hvitt med rødt oppå."
- * "Liksom dråpeformet - rund; senere så objektet væskeaktig ut."
- * "Rundt - noen ganger kjegleformet."
- * "Det var meget hvitt og lignet en paraply."
- * "Jeg er ikke i stand til å si om objektet selv sendte ut lys, eller om det reflekterte sollyset. Gjennom en kikkert lignet det en fallskjerm som solen skinner på, men det så også ut til å være noe rødt lys rundt nederste del."

SKYHOOK-BALLONG SETT
NEDENFRA, OG

FRA SIDEN

Disse beskrivelsene fikk straks Edward Ruppelt i Blue Book til å tenke på en SKYHOOK-ballong, med en diameter på 30 meter. Og to observasjonsrapporter i arkivene bestyrket ham i denne antakelsen. Ikke lenge etter at objektet var forsvunnet ut av syne fra Godman hadde en mann fra Madisonville ringt til flyledelsen i Dayton og fortalt at han hadde sett et objekt bevege seg mot sør-øst. Han hadde sett det i kikkert og slått fast at det var en ballong. Kl. 16.45 ringte en astronom fra Nashville. Han hadde også sett et UFO og gjennom sin kikkert konstatert at det var en ballong.

I 1948 var "Project Skyhook" en militær hemmelighet. Flåten hadde utviklet en kjempestor Skyhook værballong, som kunne stige til en høyde av 70.000 fot (ca. 21 km) og samle inn opplysninger om den øvre atmosfære. Ballongen var laget av polyetylen og fylt med ikke-brennbart helium. Ballongen kunne utvide seg til en diameter på nesten 30 meter og oppnå store hastigheter p.g.a. jet-vinder i den øvre atmosfære. Hastigheten kunne komme helt opp i 640 km/t, og p.g.a. vindforholdene kunne ballongen foreta merkverdige kursendringer, ja endog stå helt stille av og til.

Plastballongen kunne reflektere sollyset i alle regnbuens farver, og når sollyset falt på en bestemt måte, kunne den også se metallisk ut. Først i 1951 frigav flyvåpenet opplysninger om "Project Skyhook".

Ruppelt undersøkte nå ballongteorien nærmere. Skyhook-forsøkene for flyvåpenet ble overvåket av en gruppe offiserer på Wright-Field. De hadde ingen rapporter om flyvninger i 1948, men mente at de store ballongene den gang ble sendt opp fra Clinton County flystasjon i det sørlige Ohio. Ut fra opplysninger om vind og værforhold kunne Ruppelt rekonstruere forløpet. Og med de vindene som rådde den 7. januar 1948 kunne en SKYHOOK-ballong bli sett nettopp fra de forskjellige byene i de retninger, høyder og på de tidspunkter som UFOet ble sett. Objektet så ut som en fallskjerm, hvilket en ballong gjør.

Dermed hadde Ruppelt funnet den siste brikken i puslespillet. Mantel hadde forsøkt å innhente en kjempestor SKYHOOK-ballong. Selv visste han ikke at det var en ballong, for han hadde aldri hørt om en så enorm ballong og langt mindre sett noen.

Idag er mange mennesker stadig av den oppfatning at kaptein Mantel omkom under jakt på et UFO og at han dermed ble "UFO-logiens første martyr",

men på bakgrunn av Ruppel's etterforskning er det mest sannsynlig at Mantel jaget en SKYHOOK-ballong. (Noe USAF står fast ved.) Under jakten overskred Mantel de gjeldende sikkerhetsbestemmelser. Normalt var den største flyhøyden uten surstoffutstyr på ca. 15.000 fot (ca. 4.600 meter), men Mantel gikk opp til 20.000 fot og mistet derfor bevisstheten p.g.a. surstoffmangel. Så styrtet han ned.

REFERANSER/KILDER

The Coming of the Saucers", Kenneth Arnold & Ray Palmer, Amherst, Wisconsin, 1952.

"UFOs Explained", Philip Klass, Vintage Books, New York, 1976.

"The UFO-Controversy in Amerika" David Michael Jacobs, New American Library, New York, 1976.

"The UFO Enigma", Donald H. Menzel and Ernest H. Taves, Doubleday and Company, New York, 1977.

"UFOs A Pictorial History from Antiquity to the Present", David C. Knight, McGraw-Hill Book Company, New York, 1979.

The UFO Encyclopedia", Margaret Sachs, A Perigee Book, New York 1980.

"The Encyclopedia of UFO", Ronald D. Story, Doubleday and Company, New York 1980.

"UFOs and the Limits of Science" Ronald D. Story, William Morrow and Company, New York, 1981.

"UFOer - det største videnskape-
lige problem i vor tid ?"
James E. McDonald, UFO-Nyts
Forlag, 1967.

"UFOer - top secret ?"
Willy Wegner, FUFOS, 1980.

UFO-NYT nr. 1/1985, SUFOI,
Kim Møller Hansen.

REFERANSER OG KILDER TIL KOMMENTARDELEN

UFO-NYT nr. 1/1983:

"Kaptajn Thomas Mantell, 1948" -
Av Kim Møller Hansen.

Project Blue Book. Mikrofilmrull
T 1206-93. File 136.

Edward J. Ruppelt, "The Report on
Unidentified Flying Objects",
Victor Gollancz, London 1956.

Philip J. Klass, "UFOs Explained",
Vintage Books, New York, 1976.

Brad Steiger, "Project Blue Book",
Ballentine Books, New York, 1976.

David C. Knight, "UFOs A Pictorial
History from Antiquity to the
Present".

Ronald D. Story, "The Encyclopedia
of UFOs".

Willy Wegner, "UFOer - Top Secret ?".

HVA SKJER HOS GURU BHAGWAN ?

Giftmordforsøk, dødelige sykdommer,
forberedelse til militær krig, narkotika-
misbruk og 365 Rolls Royce-biler...

Dansken Torben Blond var læregutt hos
guru Bhagwan Shree Rajneesh siden 1971
og er grunnlegger av Rajneesh Meditations-
center i København, som han ledet fra
1973 til 1981. I september i fjor gikk
han ut av bevegelsen.

I Søkaren nr. 2/86 forteller Blond i en
lengre artikkel om de seneste tildrag-
elsene i Bhagwans by i Oregon, USA.

Hva er det som får en vänlig (?) danske
til å gå inn i en slik bevegelse og bli
der i 14 år ? Blond stiller selv spør-
smålet og dette skal neste artikkel i
Søkaren handle om, leser vi. Det opp-
lyses videre at artikkelen har vært
bragt i den danske dagsavisen Informa-
tion den 14.oktober 1985.

«ILDGANG»

MYSTIKK ELLER FYSIKK ?

ILDGJENGERE FORTELLER OM SIN SUKSESS MED "ÅND OVER MATERIE"..., MYSTISKE KREFTER ELLER EKSOTISKE PSYKOLOGISKE EFFEKTER. DEN FAKTISKE PSYKOLOGISKE OG FYSISKE FORKLARINGEN ER LANGT MER INTERESSANT.

I århundrer har enkelte mennesker i forskjellige kulturer rundt omkring i verden spasert på glødende kull uten å bli brent. Vanligvis så blir dette assosiert med religiøse ritualer og suksessen tilskrives åndelige eller mystiske krefter som beskytter ildgjengerne. Siden ildgang vanligvis foregår i fjerntliggende himmelstrøk, vil mange være villige til å nære en viss tiltro til påstandene om at en eller annen form for mystiske krefter beskytter gåerne mot skader - krefter som bare kannyttiggjøres gjennom lange studier og omhyggelige forberedelser.

Forfatterne av artikkelen i S.I. har undersøkt amerikansk ildgåing i Los Angeles, slik denne ble praktisert og undervist av Tony Robbins ved Robbins Research Institute. De deltok i ildgåing høsten 1984. Den ene av dem (WJM) meldte seg på seminaret, mens den andre (BJL) lot være, siden han ønsket å teste påstanden om at treningen ikke var nødvendig for å kunne spasere på glødende kull.

Artikkelen er altfor lang til at vi kan gå i detaljer her, men vi vil forsøke å få med de viktigste momentene når det gjelder innblikk i hva det hele dreier seg om.

Mer enn 90% av seminardeltakerne, dvs. ca. 80 personer, spaserte. Meget få fikk blemmer, eller i alle fall innrømmet det.

Mens dette pågikk forsøkte BJL å ta bilder av fotavtrykkene som tydelig kunne ses i den glødende kulldungen. Deretter stilte han seg opp i rekken for å delta. Lederne for seansen instruerte ham om noen pusteøvelser, men så snart han tok de første skritt kom han til at det ville være en god ide å se godt etter hvor han satte føttene - "noe min mor alltid bad meg gjøre," - sier han. På denne måten brøt han en av reglene.. Vel over på den andre siden tørket han føttene. På dette stadium hadde dungen med kull kjølnet en hel del og glødet ikke så mye. Kullet føltes som varm mose under fotsålene. BJL var ganske skuffet, så da man tømte på en ny ladning med glødende kull benyttet han anledningen til å være den første som gikk utpå. Denne gangen var det merkbart varmere og han tenkte at føttene kunne ha blitt skadet, men det var de ikke.

HVORDAN KAN DETTE SKJE ?

Ildgang synes å være et av disse rare fenomenene virker vanskelig eller umulig, men som i virkeligheten er ganske enkelt så snart tricket er avslørt.

Og dette tricket har beviselig vært avslørt av mange mennesker rundt omkring i verden, på tross av at det vanligvis er forbundet med mystiske eller religiøse bevissthetstilstander. F.eks. uttalte en ildgjenger fra Sri Lanka: "Hvem som helst kan gjøre dette dersom han forbereder seg tilstrekkelig." Og om disse forberedelsene uttalte han videre: "de kan bestå i en uke eller to med faste, bønn og meditasjon, andektig sang eller messing, hyppige bad og sølibat (Doherty 1982). Til dette sier BJL at alle som planlegger en ildgang, men som finner dette siste for ekstremt, kan trøste seg med at sølibat ikke er noen absolutt forutsetning for en vellykket vandring på kullet.

Hemmeligheten ved ildgang og lignende "varmeforakt" ligger i distingsjonen mellom temperatur og varme (eller indre energi). Denne distingsjonen er ikke en del av våre dagligdagse forestillinger, selv om alle av oss er kjent med den fra det daglige liv. F.eks. - når vi baker en kake så vil luften i ovnen, kaken, og formen alle ha den samme temperatur. Ingen ville nøle med å stikke hendene inn i den varme luften i ovnen, men vi vet at vi ikke kan ta i den glovarme kakeformen mer enn et øyeblikk uten å bli brent. Hvorfor er det slik? I begge tilfeller er jo den samme temperaturen tilstede. Hvorfor vil formen brenne oss mens ovnsluften ikke gjør det?

Svaret er at materialer med den samme temperatur inneholder ulike mengder med termo- eller varmeenergi og dessuten har ulike egenskaper når det gjelder å lede energien fra et sted til et annet. Luften har lav varmekapasitet og dårlig ledningsevne. Kroppen har en relativt høy varmekapasitet, slik som vann. Når vi stikker hendene inn i den varme luften i ovnen strømmer energi fra luften til hendene. Idet energien forlater luften kjølnes den og hendene varmes opp. Men, fordi luften holder veldig lite energi kjølnes den mye mer enn hendene varmes. Og videre, på grunn av luftens ringe evne til å lede varme vil det ta lang tid før våre hender til slutt blir stekt. I kontrast vil kakeformen av aluminium holde en hel del termoenergi og den er en ypperlig varme-

BJL spaserer på glødende kull - uten faste, sang og sølibat....

leder. Når vi berører metallet og energien strømmer fra formen til hendene, vil metallet ikke miste så mye av temperaturen og det bringer energi langt borte fra for å erstatte den som gikk tapt mens hendene raskt varmes. Det er jo nettopp derfor vi bruker grytekluter etc., dårlige varmeledere, når vi skal ta ut kakeformen, mens vi ikke bryr oss om den varme luften i ovnen.

Ildgang og gåing på hete stener, slik dette praktiseres i Fiji, er basert på den samme ide. Den glødende dungen med kull består av lette, dunaktige kullkomponenter. Selv om disse nok kan ha en ganske høy temperatur (1000 til 1,200 grader fahrenheit) så inneholder de ikke så mye energi som vi kunne tro. Dermed vil føttene ikke bli brent, så sant vi ikke bruker for mye tid på kullet. Fordi kapasiteten i kullet er lav mens den er relativt høy i føttene, vil dessuten kullet kjølnes når vi trår på det. Dette kan man iaktta, da fargen og intensiteten av gløden fra kullet forteller om temperaturen: gult er varmere enn orange, orange er varmere enn rødt osv.. BJL sier at han tydelig kunne se mørke fotspor der hvor kullet hadde kjølnet som følge av kontakt med føttene.

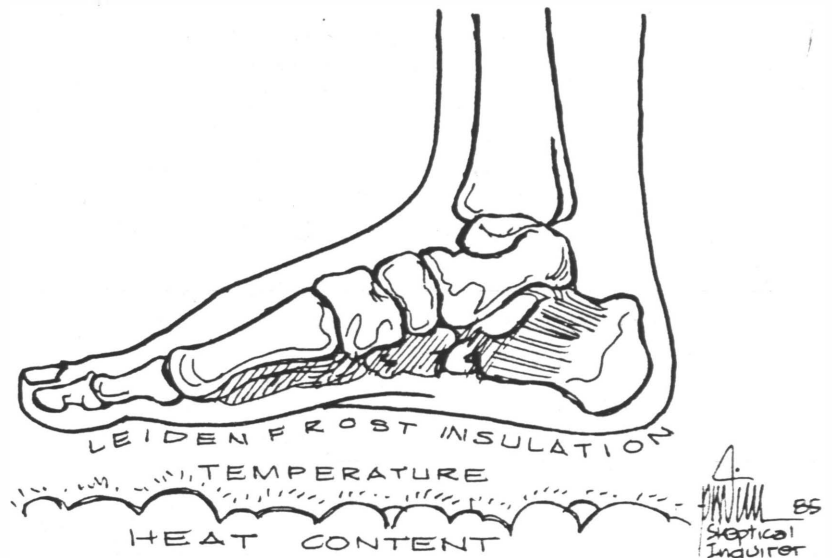
(neste side--)

LEIDENFROST-EFFEKTEN

En annen vitenskapelig basert forklaring på ildgåing er Leidenfrost-effekten. Denne oppstår ved et temperaturisolerende lag (som grytekluter) mellom føttene og kullet. Noen vil kjenne igjen dette fra dagliglivet. F.eks. vet man at enkelte kokker skvetter vann-dråper i pannen for å se om den er varm nok. I så fall vil vanndråpene fordampe ganske raskt, mens de i motsatt fall vil sprette omkring forbausende lenge. Hvorfor skjer så dette? Dersom pannen er tilstrekkelig varm vil det danne seg et lag av vanndamp mellom dråpene og stekepannen. Dette laget reduserer varmestrømmen til dråpene, fordi damp og gasser generelt er dårlige ledere av varme. Det er denne effekten vi benytter oss av når vi veter fingrene før vi tar på strykejernet for å kjenne om det er varmt nok, eller når vi skal slukke et stearinlys. Effekten brukes også av tryllekunstnere, som f.eks. dypper fingrene i smeltet bly, slikker på rødglødende kniver osv.

Siden Leidenfrost-effekten er vel kjent og fullstendig dokumentert, og siden ildgjengerne ofte befinner seg i en tilstand av psykisk opphisselse eller spenning, vil deres føtter være "svette" - da også på grunn av varmen fra kulldungen. Dessuten er området rundt dungen ofte vått, og BJL konkluderer derfor med at Leidenfrost-effekten trolig er nyttig men ikke nødvendig ved ildgåing.

Det kunne være mer å si om disse tingene, f.eks. når det gjelder de psykologiske sider ved saken - hvordan man opplever grader av smerte osv.. Forfatterne har et avsnitt om dette, men det får evt. vente til en senere anledning.

Ildgåing er brukt som en hjørnestein i såkalte selvutviklingsprogram. Det blir påstått at man blir i stand til å gå på glødende kull ved å bruke spesielle teknikker. I off-beat-blad kan man lese om den "stor-slåtte opplevelse" det er å vandre i vei på glørne med ånden hevet over materien. Det blir også påstått at den samme teknikken kan benyttes til å løse dagliglivets problemer.

Men dessverre, som vi har sett har disse forestillingene intet å gjøre med hvorvidt vi blir brent eller ikke. Ved å delta i slike seanser eller seminarer blir mange forledet til å tro på disse mystiske forestillingene, som blir en lønnsom forretning for arrangørene. Ved dette seminaret i USA var det en femtedel av deltakerne som betalte hele 375 dollar for et fullt weekendkurs!

I Søkaren nr. 8/83 finnes et par reportasjer om ildgåing, bl.a. fra Sverige. Her har man et rikt utvalg av uttalelser fra ledere og deltakere, som viser hvilke forestillinger som kan opparbeides hos motakelige mennesker. Manglende kjennskap til fysikk gjør ildgangen til noe mystisk, og det er nettopp hva deltakerne er ute etter.

Som kjent v i l verden bedras !

REFERANSER

Krier, Beth Ann. 1984. "The Curious Hot Foot It to a New Fad". Los Angeles Times, 11.april, Del 1 s. 1.

Walker, Jearl. 1977. "The Amateur Scientist," Scientific American august, s. 126.

Doherty, Jim. 1982. "Hot Feat-Firewalkers of the World". Science Digest, august, s. 66.

Krakauer, Jon. 1984. "Get it While it's Hot". Rolling Stone, 30.august s.22.

ARTIKKEL I THE SKEPTICAL INQUIRER Vol. 10, høsten 1985.

Forfattere: Bernard J. Leikind (BJL) og William J. McCarthy (WJM)

B.J. Leikind er forskningsfysiker ved the Physics Department, University of California, Los Angeles. Her utfører han eksperimenter med fusjonsenergi og underviser av og til.

W.J. McCarthy er forskningspsykolog ved the Psychology Department, UNCLA, hvor han undersøker hvorfor mennesker engasjerer seg i helsefarlige vaner, som f.eks. tobakksrøking og heroin-injeksjoner. Han driver også undervisning.

#####

CSICOP 1986: Colorado

CSICOPs fjerde årlige konferanse finner sted ved University of Boulder, Colorado den 25. - 28. april. Da tidspunktet faller sammen med CSICOPs 10-årsjubileum, vil arrangementet bli ekstra storslått for anledningen.

Man legger stor vekt på å få samlet så mange som mulig av organisasjonens utenlandske forgreninger, og NIVFO på sin side har mottatt personlig innbydelse.

Det er langt å reise, men ved en anledning som denne får en satse. NIVFO vil derfor være tilstede med en eller to representanter og får på den måten anledning til å treffe og konferere med en lang rekke betydningsfulle kolleger både fra CSICOP i USA og flere andre land.

Det blir to dager med interessante foredrag, og deretter bankett.

* * * *

Også tidsskriftet The Skeptical Inquirer feirer sitt 10-årsjubileum ved denne anledningen. Det er slått fast at bladets popularitet og omdømme fortsetter å vokse. Det trykkes nå i 27.500 eksemplarer og mye tyder på at ekspansjonen vil fortsette i årene fremover.

EN OPPLEVELSE SOM ÅPNET ØYNENE

AV BRUCE MARTIN

Som graduert *) fra Northwestern University nærer jeg dyp respekt for dets fakultet. For noen år siden fikk jeg høre at en pensjonert Northwestern-professor og direktør for dets Dearborn-Observatory, J. Allen Hynek, hadde gått god for adskillige rapporter om angivelige UFO-observasjoner. At en tidligere Northwestern-professor i astronomi kunne akseptere observasjonene som UFOer fikk meg til å tro at det kunne være en viss verdi i slike rapporter.

En innrapportert UFO-observasjon i Charlottesvill, Virginia for to år siden var blitt sterkt støttet av Hynek. Jeg hadde bodd i det området de siste 25 årene og fikk på den måten god anledning til å følge både påstanden om observasjonen og Hynek's håndtering av den.

Min erfaring med denne øyeåpnende tildragelsen kan være av interesse for dem som også har undret seg over Hynek's rolle innen ufologi.

Fredag den 2. april 1982 slo ettermiddagsavisen Daily Progress, Charlottesvill, opp en forside-historie om en UFO-observasjon gjort av Nannette Morrison sist tirsdag den 30. mars. Artikkelen var forsynt med et bilde av Morrison hvor hun pekte mot himmelen hvor det rapporterte UFOet svevet. Morrison observerte UFOet omkring kl. 23.30, da hun var på vei hjem. Hun hevdet at objektet fulgte bilen hennes. Selv da hun slo av bilradioen kunne hun ikke høre noen lyd fra objektet. På bakgrunn av opplysningene i avisen skulle observasjonen ha vart noen få minutter.

Som svar på artikkelen mottok avisens redaktør et brev datert 14. april 1982 fra en av byens borgere, Jimmy Smith, som kunne bekrefte at han og hans bror hadde sett et sterkt lysende objekt omtrent på samme tiden samme kveld, og at de hadde identifisert det som et passasjerfly, muligens en 737. Ifølge den lokale lufthavnen landet en 737 ca. kl. 23.45. I sitt brev bekreftet Smith at de ikke kunne høre motorene før etter at flyet hadde passert. Smith nevnte også at han flere ganger når kjørte hadde lagt merke til at fly kunne virke som om de fulgte bilen. Andre ganger kunne det se ut som om flyene hang i luften uten å bevege seg. **) (Dette avhenger av vinkelen en ser flyet fra, og jeg har selv lagt merke til det samme: noen ganger ser det ut som om flyene beveger seg meget langsomt eller står stille, og du kan ikke høre noen lyd før etter at de har passert.)

Forts. neste side

*) Graduert: Akademiker - en som har tatt en avsluttende eksamen, trinnvis ordnet.

**) De aller fleste har sikkert gjort denne erfaringen selv. På grunn av vinkelen ser flyet ut til å stå helt stille på himmelen.

Nannette Morrison peker mot himmelen, hvor hun hadde sett "UFOet"

Et og et halvt år senere, den 19. november 1983, på "Conferance on the Psychic", som fant sted på det lokale bibliotek, holdt Nannette Morrison et foredrag med tittelen "Psychic Investigator will relate the psychic Phenomena to the UFO-experience". Her gav hun en utvidet versjon av beretningen fra avisen, og tilføyde en annen observasjon fra den 1. april 1982. I foredraget beskrev hun også opplevelser med utenomjordiske som andre hadde hatt, f.eks. "the Andreasson affair" og historien om Betty & Barney Hill. *) Morrison tilføyde at i bortføringsaker er de utenomjordiske spesielt interesserte i menneskenes reproduktive organer, og er kjent for å stikke en spiss nål inn i navlen.

For meg derimot var den mest forbløffende del av Morrison's foredrag den hvor hun gjorde bruk av Hynek's navn for å legitimere sine påstander. Hun kunne fortelle at Hynek hadde snakket med henne på telefon i mer enn en time. Han hadde da spurt om hun hadde sett

skapninger eller hadde hatt mental telepatisk kontakt med UFO-nautene. Hun bekreftet også at Hynek hadde sagt at bare visse mennesker er utvalgt til å se UFOer.

Jeg fant disse synspunktene til-lagt Hynek meget forbløffende. Derfor skrev jeg til Hynek i slutten av november 1983 og vedla kopier av både avisartikkelen og Jimmy Smiths brev. Dessuten siterte jeg fra konferansen og fortalte Hynek at Morrison snakket om ham hele tiden. Spesielt spurte jeg Hynek om hans mening om bortførelses-påstander (abduction claims) og om det var hans syn at bare visse mennesker er utvalgte til å se UFOer. Hynek svarte aldri.

I mellomtiden, i november/desember 1983-utgaven av Hynek's tidsskrift International UFO Reporter, dukket det opp en tre siders artikkel. Den var skrevet av Hynek og bar tittelen "A Remarkable Double Encounter". Der diskuteres begge de observasjonene som Morrison hadde fortalt om, særlig den hun beskrev på konferansen i november 1983. Siden den andre hendelsen, som fant sted to dager etter den første, inntraff ca. en halv time etter at Hynek hadde avsluttet sitt lange telefonintervju med Morrison, åpnet han artikkelen med å slå fast at dette er det nærmeste han har kommet til en CE-1 hendelse. ("Nærkontakt av 1.grad"). I hans versjon varte opplevelsen i 15 eller 20 minutter. Den andre, to kvekder senere, den 1. april 1982, også ca. kl. 23.30, varte bare i to minutter. Morrison befant seg inne i huset og følte seg trukket til vinduet, hvor hun igjen så et lysende, svevende UFO. Igjen ringte hun til sin mor, som også så det, hvoretter det forsvant med utrolig fart. I sin analyse av disse to hendelsene erklærer Hynek at de sterkt motsier en naturlig forklaring.

Til min overraskelse dukket det i mars/april-nummeret av International UFO Reporter opp en en-siders kommentar med tittelen "Double Encounter Questioned", som siterer meg og nevner at jeg henledet Hynek's oppmerksomhet på Jimmy Smith's brev

(feilaktig benevnt av Hynek som datert 2.april, i stedet for 14.april 1982). Visse deler av brevet er nevnt, men ikke de to avsnittene som er refert til foran. Hynek starter sine kommentarer med å si at selv om han føler at bevisene for observasjonene er "solide", har han aldri lagt skjul på logiske imøtegeelser av dem. Han motsetter seg (som han sier) at man skal hoppe på den konklusjon at saken er løst bare på grunn av at tidspunktene for flyets landing stemmer med det for observasjonene. Han gjengir Morrison's svar, at "hun ikke bor nær flyplassen men ca. 25 miles syd-øst for den." Hun gjentok også at UFOet fulgte bilen hennes sving for sving omtrent 20 kvartaler og at det ikke steg eller endret retning. Siden jetfly ikke er i stand til å sveve lysløst, eller forandre retning uten å svinge, og fordi det er usannsynlig at et fly ville fly så lavt i en slik avstand fra flyplassen, konkluderer Hynek med at Morrison's svar er overbevisende.

Et studium av the U.S. Geological Survey map, viser dog at Morrison's hjem ikke ligger sydøst, men hovedsakelig syd- og en aning vest for flyplassen. Og dessuten, hennes hjem befinner seg 5,3 miles fra flyplassens rullebane, som går i retning av huset hennes. Selv med bil er distansen til flyplassen kun 8 miles. Morrison's vurdering på 25 miles ville føre oss langt forbi flyplassen og fjerdeparten av distansen til forstadene ved Washington. Disse motsetningene i Morrison's rapport er kritiske, fordi de taler for flyets lave høyde. Huset hennes ligger rett under innflyvningsruten til flyplassen. Som en av hennes naboer sa til meg: "Vi ser dette UFOet hver kveld." De delene av Morrison's UFO-observasjoner som ikke er innbilning kan etter alt å dømme tilskrives jetfly som kommer inn for landing i en spesiell vinkel, såvel som den vanskelighet selv erfarne observatører har når det gjelder å anslå avstanden til lysende objekter på natthimmelen. Men hvorvidt Morrison kan passere som en gløgg observatør av objekter på natthimmelen eller ei, er ikke hovedpoenget med denne artikkelen.

Som ledende etterforsker av UFO-fenomener, bringer tidligere astronomi-

professor J.Allen Hynek den prestisje som objektive vitenskapelige undersøkelser representerer inn i saken. I dette tilfellet med en angivelig dobbelt-opplevelse, som han selv beskriver som bemerkelsesverdig, hva er Hynek's belegg for bedømmelsen? Ingen tur til Charlottesville er nevnt, kun telefon til vitnene. Han foretok ingen sjekking - ikke engang av de regulære ruteflyvningene, noe som ville ha indikert at et fly var i området på observasjonstidspunktet. En titt på kart som burde være tilgjengelige for Hynek, ville ha avslørt at Morrison bor på nordsiden av byen, bare 5,3 miles fra en flyplassrullebane som ligger på linje med huset. Naboenes erfaringer, hvis hus også ligger under innflyvningsbanen, har han heller ikke spurt etter. I en universitetsby med 16000 studenter og et område med nærmere 100.000 innbyggere, spør han seg ikke om hvorfor ingen andre har sett noen av de to UFOene. I stedet avviser Hynek de fornuftige bemerkningene fra Jimmy Smith, til fordel for tanken om en opplevelse med et utenomjordisk fartøy. Det er vanskelig å få øye på hvilke (om noen) objektive standarder Hynek tilfører denne saken.

Til slutt, hva kan denne historien fortelle oss om J.Allen Hynek's kritiske sans - en tidligere astronomiprofessor? Det er avskrekkende å se at noen som har praktisert som vitenskapsmann, og presumptivt anvendt en objektiv, analytisk holdning i sitt eget arbeide, tar opp et slikt emne som UFO med alle dets forestillinger, tilsynelatende uten noen standard i det hele tatt.

Hynek synes å fremstå bare som nok et sørgelig tilfelle, hvor manien for det okkulte har overskygget den kritiske sans og begravet den omhyggelige praksis med sjekking og dobbeltsjekking av beviser som kjennetegner enhver kompetent vitenskapsmann.

KILDE: The Skeptical Inquirer, Vol. 9, nr. 1, høsten 1984.
